

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Katkestamine ja väljalangemine kõrghariduses 2011/12–2018/19

Ingrid Jaggo

Katkestamine ja väljalangemine kõrghariduses 2011/12-2018/19

Autor: Ingrid Jaggo

Viitamine: Jaggo, I. (2020). Katkestamine ja väljalangemine kõrghariduses 2011/12-2018/19. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

Haridus- ja Teadusministeerium

Munga 18, Tartu 50088, Eesti

E-post: hm@hm.ee

© autor ning Haridus- ja Teadusministeerium, 2020

Tellijä ja väljaandja: Haridus- ja Teadusministeerium

Keeleline toimetamine: Inga Kukk / Haridus- ja Teadusministeerium

Kujundus: Kadi Serbak

Sisukord

Kokkuvõte	4
Sissejuhatus	7
Katkestamine kõrghariduses	9
Metoodika	9
Taust	10
Õppeaste ja välisüliõpilased	10
Katkestajad ja väljalangejad	12
Aegrida 2011–2018	12
Aste	14
Valdkond	15
Rahastamisallikas	16
Koormus	18
Vanus	20
Keskmine vanus	20
Katkestamine eri vanusegruppides	21
Sugu	22
Välisüliõpilased	23
Õppeasutus	23
Regionaalsed kolledžid	24
Õppimise aeg	26
Katkestajad ja väljalangejad kõrghariduses õpingute esimesel aastal	28
Vastuvõetud üliõpilane	28
Aegrida 2011–2018	31
Kes on kõige tõenäolisem õpingute alguses väljalangeja kõrghariduse esimesel astmel?	33
Katkestamise põhjused õppimise esimesel aastal	34
Keskmine riigieksamitulemus	36
Esimesel aastal õpingud katkestanute edasiõppimine	39
Valdkond	39
Õppeasutus	41
Kas õppeasutuse vahetajad vahetavad ka valdkonda?	42

Kõrghariduse 1. astmele vastuvõetutest väljalangejad õppeasutuste lõikes	43
Varasema kõrghariduse olemasolu ja selle mõju katkestamisele	44
Metoodika	44
Vastuvõetute vanus.....	45
Varasema haridusega vastuvõetute osakaal	46
Kas soovitakse õppida uut eriala?	48
Eelneva kõrghariduse mõju katkestamisele	50
Õpingute lõpetamine	51
Ettepanek uue indikaatori kasutusele võtmiseks	55
Kasutatud kirjandus.....	56
Lisad	57
Lisa 1. Rahastamise allika grupp	57
Lisa 2. Katkestamise põhjused	58

Kokkuvõte

Kõrghariduses loetakse mingi aasta **katkestajateks** neid üliõpilasi, kes ei õppinud järgmisel aastal samal õppekohal. **Väljalangejad** on need katkestajatest, kes ei õppinud kõrghariduses järgmisel aastal või ei olnud lõpetanud mingil teisel kõrghariduse õppekohal.

Ülevaate eesmärk on analüüsida üliõpilaste katkestamist ja väljalangemist aastatel 2011–2018. Vaadeldavas perioodi jääb ka 2013. aasta kõrgharidusreform, millega muu hulgas sooviti vähendada kõrgharidusõpingute katkestamist. Seni on katkestamist mõõdetud indikaatori „Õppetöö katkestajate osakaal kõrghariduses õpingute esimesel aastal“ abil, mis ei anna katkestamisest adekvaatset pilti, kuna paljud katkestanud jätkavad peagi õpinguid. Et eristada neid, kes katkestamise järel õpinguid ei jätka, on võetud kasutusele uus kategooria: kõrgharidusest väljalangejad.

Analüüsi tulemusena tehakse ettepanek võtta indikaatori „Õppetöö katkestajate osakaal kõrghariduses õpingute esimesel aastal“ asemel väljalangevuse hindamiseks kasutusele **indikaator „Väljalangejate osakaal kõrghariduses 1. astme õpingute esimesel aastal“** ja pakutakse välja indikaatori metoodika.

Katkestamine kõrghariduses

Perioodil 2011–2018 on õppetöö katkestajate osakaal kõrghariduses veidi kahanenud, olles 2018. aastal 13,4%. Kõige enam, veidi üle 16% oli katkestajaid 2014. aastal.

Kõige suurem on katkestajate osakaal alla 20-aastaste hulgas. Selles vanusrühmas katkestab peaaegu viiendik alustatud õppekava, ent ligi pooled katkestanutest jätkavad järgmisel aastal kõrgharidusõpinguid mõnel teisel õppekohal.

Tasuta õppekohtadel õppijate katkestamise osakaal (2018. a 11,7%) on tunduvalt väiksem kui tasulistel kohtadel (enamasti erakõrgkoolides) õppijatel (2018. a 20%).

Veidi üle viiendiku tasuta õppekohal katkestajatest jätkab järgmisel aastal kõrgharidusõpinguid, tasulise õppe katkestanutest õpivad edasi vähesed (2018. a 6%).

Osakoormusega õppijate puhul on katkestamise osakaal märgatavalt kasvanud (2011. a 24,5%, 2018. a 36,2%). Eriti palju on katkestajate osakaal kasvanud nende hulgas, kes on küll alustanud täiskoormusel, ent on õpingute vältel üle viidud osakoormusele.

Katkestamine on viimastel aastatel vähenenud informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiate ning tehnika, tootmise ja ehituse valdkonnas, kus see on varasematel aastatel olnud keskmisest kõrgem (IKT 2016. a 20,4% ja 2018. a 16,2%; tehnika, tootmine ja ehitus vastavalt 16,4% ja 14,8%).

Mehi astub kõrgharidusõppesse vähem kui naisi, nende katkestamise osakaal samas on kõrgem (2018. a meestel 16,3%, naistel 11,4%).

Välisüliõpilaste osakaal üliõpilaskonnas on järjest kasvanud, kuid nad katkestavad vähem kui Eesti üliõpilased (2018. vastavalt 9,0% ja 13,9%).

Esimese aasta õppijad, nende katkestamine ja väljalangemine

Vastuvõetutest katkestab õpingud esimesel õppeaastal 21–22%, ent langeb välja (ei õpi järgmisel aastal kõrghariduses) 15–16%.

1. astmele¹ vastuvõetutest katkestab esimesel õppeaastal neljandik, kuid neist kolmandik õpib järgmisel aastal edasi mõnel teisel kõrghariduse õppekohal. 2. astmele vastuvõetutest katkestab esimesel õppeaastal ligi 15%, 3. astmele vastuvõetutest aga 6%.

Viiendik² esimesel aastal õpingud katkestanud Eesti üliõpilastest on 2018. aastal toonud põhjuseks eriala sobimatuse.

Katkestajate edasiõppimine

Kõrghariduse esimesel õppeaastal katkestanutel, kes jätkasid õpinguid mõnel muul kõrghariduse õppekohal, on veidi kõrgem keskmine riigieksamitulemus kui vastuvõetutel keskmiselt.

Valdkondadest õpivad kõige rohkem edasi loodusteaduste, matemaatika ja statistika valdkonna vastuvõetutest esimesel õppeaastal katkestanud (41,4% katkestanutest õpib edasi), kuid nad jätkavad valdavalt mõnes teises valdkonnas. Seevastu tervise ja heaolu valdkonna katkestanud edasiõppijatest (34,8% katkestanutest õpib edasi) ligi pooled jätkavad samas valdkonnas.

Varasem kõrgharidus

2. astmele vastuvõetute hulgas on märgatavalt kasvanud nende inimeste osakaal, kes on varem juba omandanud magistri- või doktorikraadi (või sellega võrdsustatud kvalifikatsiooni) (2011. a 16,8%, 2018. a 21,4%).

¹ 1. aste: bakalaureuseõpe, rakenduskõrgharidusõpe, integreeritud õpe; 2. aste: magistriõpe; 3. aste: doktoriõpe

² Eesti üliõpilasteks loetakse ülevaates neid, kes ei ole välisüliõpilased. Välisüliõpilaste kajastamiseks kasutatakse järgmist definitsiooni: „välisüliõpilased on need üliõpilased, kelle elukohamaana ei ole EHISes märgitud „Eesti“ (või on „määramata“ või tühi) ning kel ei ole samal ajal EHISe andmetel alalist elamisõigust/pikaajalise elaniku elamisluba ja kellel ei ole Eesti kodakondsust.

Varem omandatud sama või kõrgema haridusega vastuvõetute esimesel õppeaastal katkestamise määr ei ole oluliselt kõrgem neist, kes alustasid madalama haridustasemega. 2. astmel katkestavad esimesel aastal õpingud küll rohkem need, kes on juba varem omandanud magistrikraadi (16% vs 14%), 1. astmel aga vastupidi – varasema kõrgharidusega vastuvõetutest katkestab esimesel aastal 25%, juba kõrgharidusega vastuvõetutest aga 23%.

Kõrgharidusõpingute lõpetamine

Nominaalajaga lõpetajate³ osakaal vastuvõetutest kasvab. 2011. aastal lõpetas 2. astmesse vastuvõetutest nominaalajaga 46,7%, 2016. aasta vastuvõetutest 55,4%.

Esimesele astmele vastuvõetutest, kes esimesel aastal katkestasid, kuid järgmisel aastal jätkasid kõrgharidusõpinguid, jõuab ligi viiendik siiski mingi aja jooksul kõrghariduse omandamiseni.

Esimesele astmele vastuvõetutest, kes esimesel aastal kõrgharidusest välja langesid, ei omanda enamik (üle 90%) kõrgharidust.

³ Ülevaates loetakse nominaalajaga lõpetajaks neid, kes on alla 4-aastase õppekava lõpetanud õppekava nominaalajal või kuni aasta hiljem, 4-aastaste ja pikemate õppekavade puhul aga nominaalajal või kuni kaks aastat hiljem.

Sissejuhatus

Eesti elukestva õppe strateegia üks indikaatoreid on kõrgharidusega 30–34-aastaste inimeste osakaal. Mida kõrgem on rahvastiku haridustase, seda suurem on riigi majandusarengu potentsiaal.

2013. aasta sügisel jõustunud kõrgharidusreformiga said kõik sisseastujad võimaluse tasuta kõrgharidust omandada. Ingliskeelsetel õppekavadel õppimine on üldjuhul tasuline. Aastal 2011 oli tasulises õppes 47% üliõpilastest, aastaks 2018 oli tasulistel kohtadel õppijate arv kahanenud 20%-ni. Endiselt on ligi 50% tasulistel kohtadel õppijatest äriduse, haldus ja õiguse valdkonnas.

Üks probleem, mida reformiga sooviti vähendada, oli katkestamine, mis oli tasulistel kohtadel õppijatel üle 5 protsendi võrra kõrgem kui tasuta õppekohtadel õppijatel. Statistikast nähtub, et katkestamine ei ole kokkuvõttes kuigi palju kahanenud ja on tasuta kohtadel õppijate hulgas isegi tõusnud.

Mattisen (2015) väidab, et õpingute katkestamine võib mõnel juhul olla ka positiivne, sest inimene juhib oma õppimist, teeb teadlikke valikuid ja otsib võimalusi paremaks eneseteostuseks. Seega võib mingitel juhtudel olla parem katkestada kui jätkata õppekaval, mis huvi ei paku.

Haridus-ja Teadusministeeriumi läbiviidavas uuringus „Edukus tööturul“ (Leppik 2018) on siiski leitud, et kõrgharidusega inimeste palk ning hõivatus on kõrgemad kui madalama haridusega inimestel. 2016. aastal oli kõrghariduse lõpetajate ja katkestajate palga vahe 11% (samas). 2012. aastal üldkeskhariduse lõpetanute ja kõrghariduse katkestanute 2018. aasta keskmine palk on 1090 eurot samal ajal kui 2017. a lõpuks kõrghariduse omandanute keskmine palk on 1303 eurot. 213-eurone, s.o ligi 20-protsendiline vahe viitab üheselt, et kõrghariduse lõpetamine on üksikisiku seisukohast igal juhul kasulik. Leppik väidab, et isegi kui ühiskond alati ei väärtusta kõrgharidust piisavalt, on lõpetamine üldjuhul nii üksikisiku kui ka ühiskonna seisukohalt mõistlikum ja kasulikum kui katkestamine.

Katkestamise vähenemine ja võimalikult paljude inimeste jõudmine kõrghariduse omandamiseni on ka indikatsioon, et õpe vastab üliõpilaste võimetele ja vajadustele ning nüüdisaegne õppijat väärtustav õpikäsitus on rakendunud. Siiski ei tohiks katkestajate osakaalu vähenemine olla eesmärk omaette, sest sel juhul võib kannatada õppetöö kvaliteet ja saadava lõpudokumendi väärtus.

Siiani on Haridus-ja Teadusministeerium katkestamisega seoses seiranud kaht indikaatorit:

- 1) õppetöö katkestajate osakaal kõrghariduses (%) ja
- 2) õppetöö katkestajate osakaal kõrghariduses õpingute esimesel aastal (%).

Neist mõlema puhul võrreldakse kahe järjestikuse aasta õppurite väljavõtet – iga õppimissündmuse puhul kontrollitakse, kas see õppimine jätkub või on jõutud lõpetamiseni järgmise aasta 10. novembriks või siis on see õppimine katkestatud. Mida väiksem hulk inimesi õpinguid katkestab, seda suurema tõenäosusega kasvab edaspidi kõrgharidusega inimeste osakaal rahvastikus.

Aastatel 2011–2018 on olukord veidi paranenud, kuid katkestajate osakaal on siiski üsna suur. Osa katkestajaid jätkab kõrgharidusõpinguid mingil muul õppekohal kas mõnes teises õppeasutuses või samas õppeasutuses samas või mõnes muus valdkonnas. Ka nii edasi õppides võidakse mõne aja pärast jõuda kõrghariduse omandamiseni.

Hindamaks, kui palju on neid, kes ei soovi või kellel pole mingil põhjusel võimalik katkestamise järel õpinguid jätkata, on Haridus-ja Teadusministeerium kasutusele võtnud uue kategooria: „kõrgharidusest väljalangeja“.

Käesolevas ülevaates analüüsitakse eri gruppide katkestamist ja väljalangemist ning tehakse ettepanek uue indikaatori metoodika valikuks.

Ülevaate tegemiseks vajalikud andmed on saadud Eesti hariduse infosüsteemist, kus igal õppimissündmusel (edaspidi õppekoht või ÕK) on oma unikaalne identifikaator (õppekoha ID) ja ka igal isikul on oma unikaalne identifikaator (isiku ID). Nende põhjal on võimalik siduda ühe inimese erinevaid õppimissündmusi ja välja selgitada, mis on juhtunud – kas mingi aasta 10. novembril õppija on järgmise aasta 10. novembriks sellel õppekohal õpingud lõpetanud, õpib samal õppekohal või on sellel õppekohal õpingud katkestanud. Katkestamise korral vaadatakse, kas järgmise aasta 10. novembrini on isik lõpetanud õpingud mõnel teisel kõrghariduse õppekohal või õpib 10. novembri seisuga kõrgharidustasemel. Sealjuures uuritakse, kas katkestaja on lõpetanud või õpib samas õppeasutuses ja/või valdkonnas, kus ta õpingud katkestas.

Ennistamise puhul peaks õppeasutus kasutama sama õppekoha ID-d, nii et ka kunagi katkestatud õppimine võib mingil hetkel jätkuda ja viia lõpetamiseni.

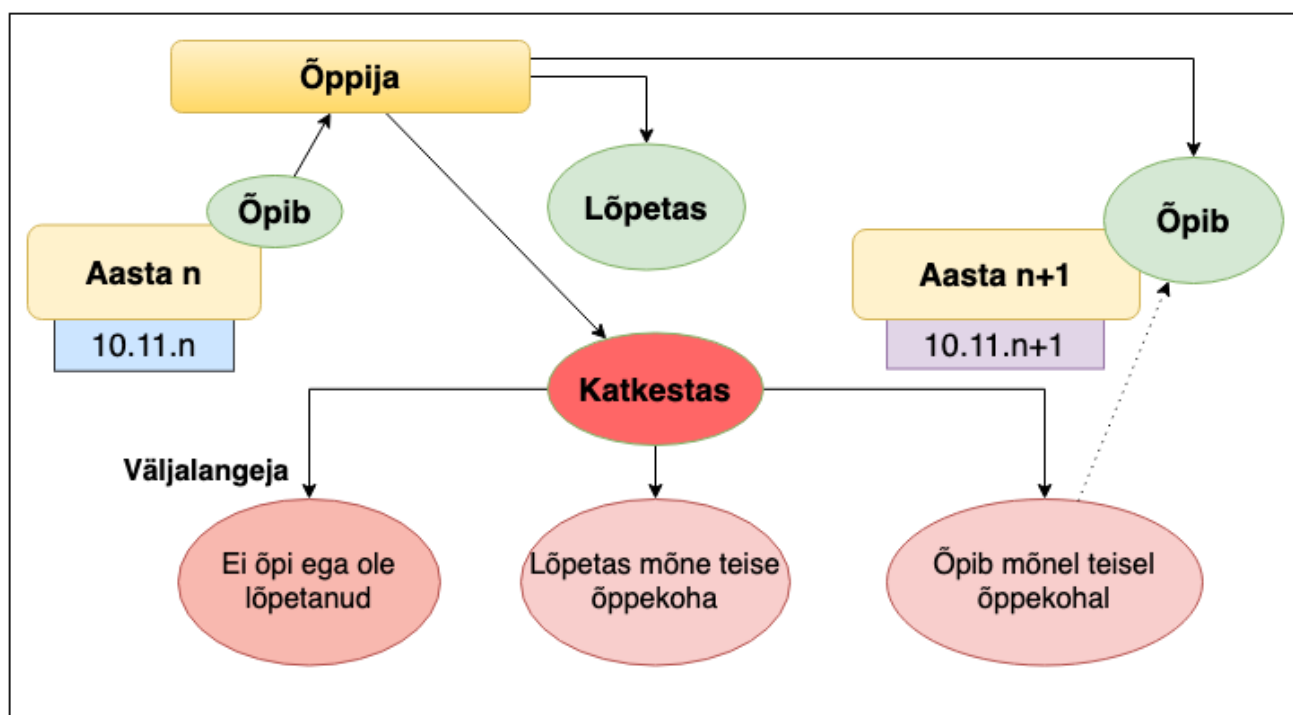
Katkestamine kõrghariduses

Metoodika

Ülevaates vaadeldakse õppeaastate 2011/12–2018/19 (edaspidi aastad 2011–2018) üliõpilasi. Üliõpilastena käsitletakse kõnealuse aasta 10. novembril Eestis kõrgharidustasemel õppinuid⁴.

Võrreldakse kahe aasta 10. novembri seisuga õppinute väljavõtet, vaadates ühel aastal õppinu seisundit järgmise aasta 10. novembril – kas ta õpib edasi samal õppekohal, on õpingud sellel õppekohal lõpetanud või katkestanud. Kui ta on õpingud katkestanud, siis uuritakse, kas ta õpib edasi mingil teisel õppekohal.

Näiteks aasta 2018 puhul vaadatakse 10.11.2018 õppijate seisundit 2019. aasta 10. novembril. Kõiki sel õppekohal õpingud katkestanuid nimetatakse **katkestajateks**. Nende hulgast loetakse **väljalangejateks** need isikud, kes 2019. aasta 10. novembril ei õppinud kõrgharidustasemel ega olnud selle kuupäevani ka lõpetanud õpinguid mõnel teisel kõrgharidustaseme õppekaval.

Joonis 1. Katkestajate skeem

⁴ Õppijate arv kajastab õppimissündmuste arvu, s.t isikud, kes õpivad samaaegselt erinevatel õppekavadel, loetakse mitmekordselt. Eksterne ega residendiõppes õppijaid ei loeta õppijate hulka. Ühisõppekavadel õppijad on kajastatud koordineeriva õppeasutuse juures.

Taust

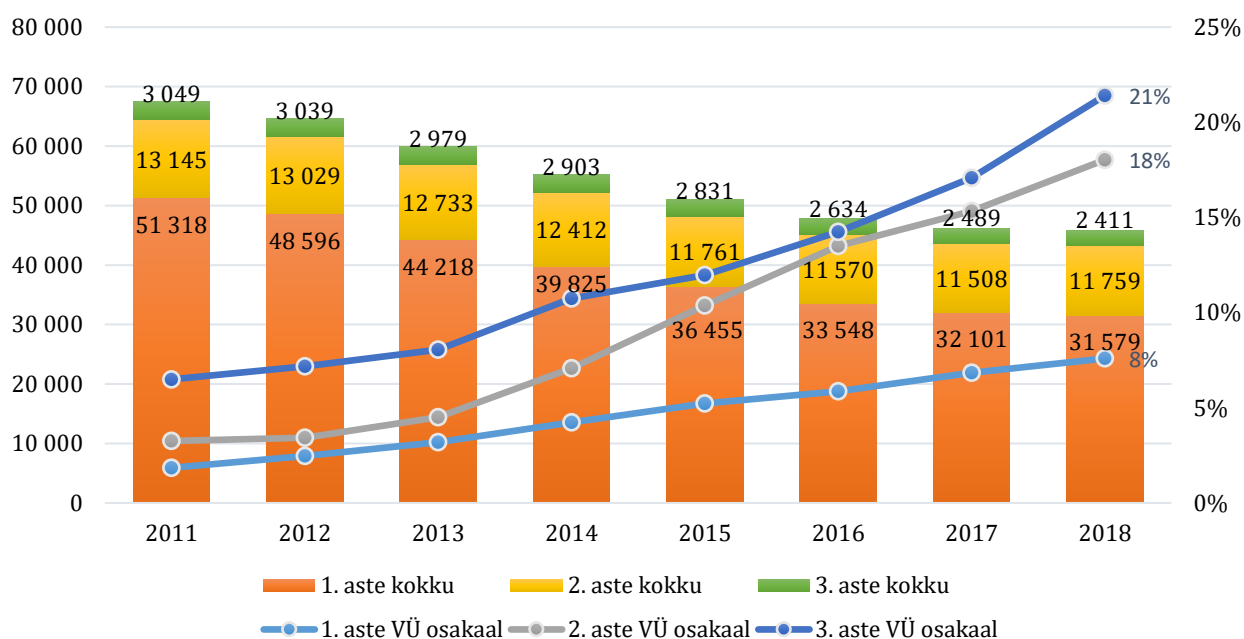
Kui 2011. aastal oli Eestis 33 kõrgharidust pakkuvat õppeasutust, siis 2018. aastaks oli neid järel 20. Enim on suletud erakõrgkoolid, kõrgharidust ei saa enam omandada üheski kutseõppeasutuses ja ka mõned riigi rakenduskõrgkoolid on ühinenud teiste õppeasutustega.

Õppeaste ja välisüliõpilased

Kõrghariduses on kolm astet, mille õpe erineb eesmärkide ja õppijate eelneva kogemuse poolest.

Esimesel astmel (bakalaureus, rakenduskõrgharidus, integreeritud õppekavad) õppides täiendab üliõpilane oma üldharidusteadmisi ning omandab eriala- või magistriõppeks vajalikud alusteadmised ja -oskused. Üldjuhul õpivad sellel astmel nooremad, tihti äsja gümnaasiumi lõpetanud inimesed. Teisel astmel (magistriõpe) süvendatakse erialateadmisi ja -oskusi. Sellel astmel õppijad on tihti varasema töökogemusega. Kolmandal astmel (doktoriõppe) õppija omandab iseseisvaks teadus-, arendus- või kutsealaseks loometööks vajalikud teadmised ja oskused. Eeldatavasti on tal kas erialase või õppetöö käigus välja kujunenud tugev seos õpitava valdkonnaga.

Astet määratakse vastuvõtu järgi – see tähendab, et kuigi integreeritud õppekavadel õppijad saavad lõpetades magistrikraadi, on nad kõrgharidusõppe alustajad, kes ei pea olema varem omandanud madalama astme kõrgharidust. Kuna kõrghariduse kolmel astmel õppijate profiil on väga erinev, on neid ülevaates enamasti käsitletud eraldi.

Joonis 2. Üliõpilaste arv ning välisüliõpilaste (VÜ) osakaal astmete lõikes aastatel 2011–2018

Allikas: EHS

Aastatel 2011–2018 on üliõpilaskonnas toimunud mitmeid muutusi. Suurenenud on välisüliõpilaste⁵ arv ja osakaal üliõpilaste hulgas. Üliõpilaste koguarv on kõikidel astmetel pidevalt kahanenud. Vaid 2018. aastal tõusis võrreldes eelmise aastaga veidi 2. astme õppijate arv. Välisüliõpilaste arvu kasvule on kaasa aidanud kõrgharidusreformile järel hoogustunud ingliskeelsete õppekavade avamine. Muutusi üliõpilaste arvus ja koosseisus näitlikustab [JOONIS 2](#).

⁵ Välisüliõpilased on määratletud järgmiselt: üliõpilased, kelle elukohamaa ei ole EHISes Eesti (või on "määramata" või "tühi") ja kel ei ole samaaegselt EHISe andmetel alalist elamisõigust/pikaajalise elaniku elamisluba ja kellel ei ole Eesti kodakondsust. Alates 2014/15. õa on välisüliõpilaste hulka lisatud ka üliõpilased, kelle puhul õppeasutus on märkinud EHISesse, et tegemist on välisüliõpilasega. Seetõttu ei ole alates 2014/15. õa välisüliõpilaste andmed varasemate aastate andmetega täielikult võrreldavad.

Katkestajad ja väljalangejad

Järgevalt antakse ülevaade katkestamisest erinevates lõigetes: aasta, õppimise aste, sugu, rahastamisallikas, õppekoormus. Uuritakse ka, kas on erinevusi õppeasutuste või valdkondade, välisüliõpilaste ja Eesti üliõpilaste vahel.

Aegrida 2011–2018

TABELIS 1 on esitatud indikaatori „õppetöö katkestajate osakaal kõrghariduses“ algandmed ja väärtused aastate jooksul. Lisaks on leitud uue näitaja „väljalangejate osakaal“ väärtused aastate lõikes.

Kõigi õppurite kokkuvõttes on märgata katkestajate ja väljalangejate osakaalu väikest tõusu aastatel 2011–2014 ning edasist langust. Riigikontrolli aruanne (2019) selgitas, et katkestamiste arv suurenes osalt seetõttu, et õppeasutused eksmatrikuleerisid kõrgharidusreformi järgsetel aastatel n-õ passiivsed üliõpilased, kes olid varem immatrikuleeritud, kuid ei vastanud enam uutele tingimustele (ei täitnud õppekoormuse nõuet). Samas aruandes on õppeasutused valdavalt väitnud, et reformiga kehtestatud nõue, mis piirab oluliselt võimalust täita õppekava akadeemilise puhkuse ajal, ei aidanud kaasa katkestamise vähendamisele, kuna pärssis üliõpilase võimalusi akadeemilist mahajäämist tasa teha. 2019. aastal vastu võetud kõrgharidusseadus annab kõrgkoolile võimaluse otsustada, kas lubada akadeemilise puhkuse ajal õppida või mitte.

Tabel 1. Aastate 2011–2018 õppijate seisund järgmise aasta 10. novembril

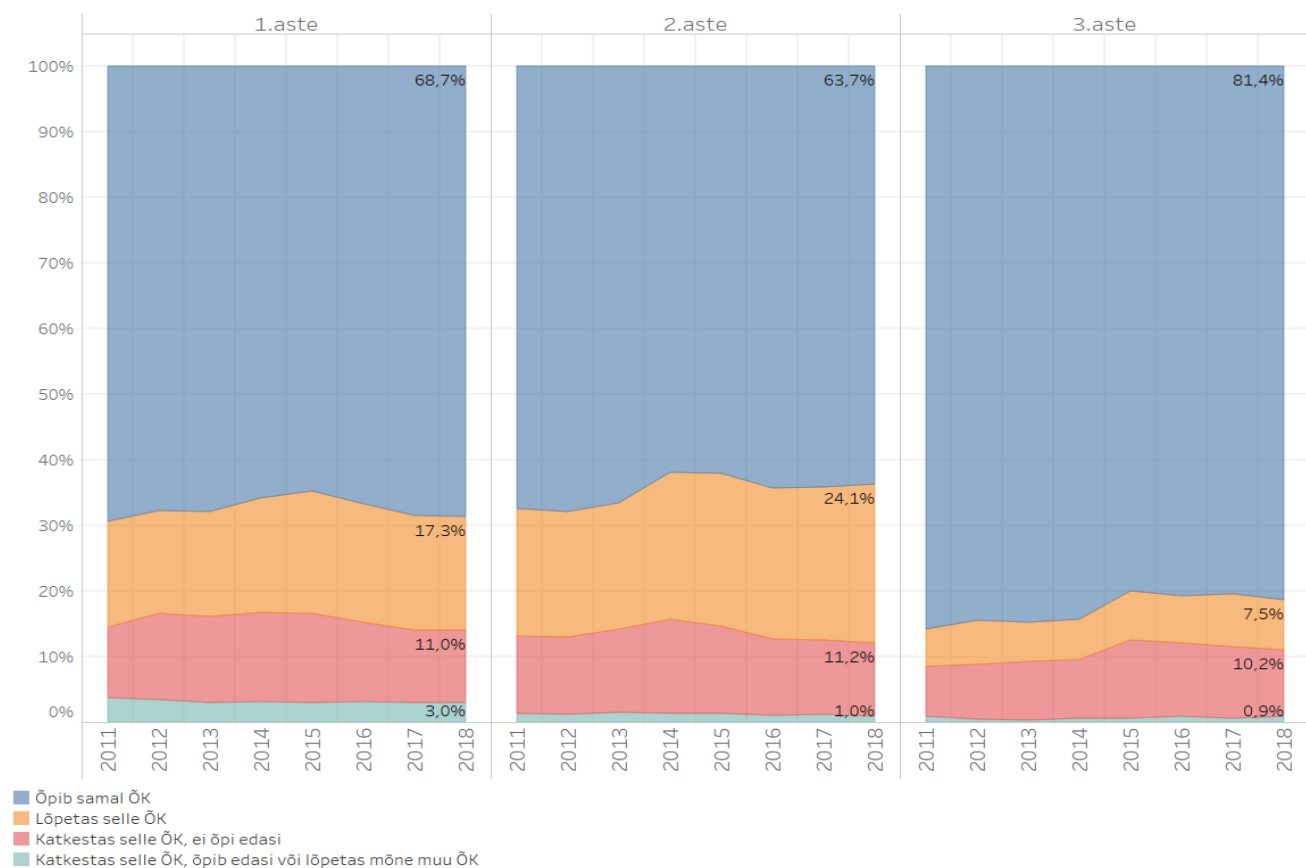
Aasta	Õpib samal ÕK	Lõpetas õpingud sellel ÕK	Katkestaja		Koond		
			Väljalangeja	Jätkab			
			Katkestas õpingud sellel ÕK, ei õpi edasi	Õpib edasi või lõpetas mõnel muul ÕK			
					Kokku	Katkestajate osakaal	Väljalangejate osakaal
2011	47 116	10 945	7 344	2 107	67 512	14,0%	10,9%
2012	44 299	10 305	8 185	1 875	64 664	15,6%	12,7%
2013	41 015	9 704	7 725	1 486	59 930	15,4%	12,9%
2014	36 305	9 931	7 494	1 410	55 140	16,1%	13,6%
2015	33 165	9 743	6 858	1 281	51 047	15,9%	13,4%
2016	31 938	8 913	5 696	1 205	47 752	14,5%	11,9%
2017	31 366	8 467	5 135	1 130	46 098	13,6%	11,1%
2018	31 145	8 472	5 037	1 095	45 749	13,4%	11,0%

Allikas: EHIS

Suurt erinevust katkestajate ja väljalangejate osakaalu vahel kõigi õppijate kokkuvõttes ei ole. Seetõttu vaadatakse ülevaate selles osas edasi ainult katkestajate osakaalu. Väljalangemist uuritakse täpsemalt ülevaate teises osas, kus vaadeldakse esimese aasta õppijaid.

Aste

Katkestamiste trend püsib aegreas kõigil astmetel sama, nagu on näha [Joonisel 3](#). Silma paistab, et 1. astmel õppijad jätkavad pärast katkestamist õpinguid 2. ja 3. astme üliõpilastest veidi enam. 2. astme õppijate hulgas on kõige rohkem neid, kes on aasta jooksul lõpetanud. See on seotud magistriõppe lühema kestusega. 3. astme õppijatest üle 80% jätkab samal õppekohal õppimist, katkestajate osakaal on peaaegu sama kõrge kui 1. ja 2. astmel, aga õpingute lõpetajate hulk on märkimisväärselt väike.

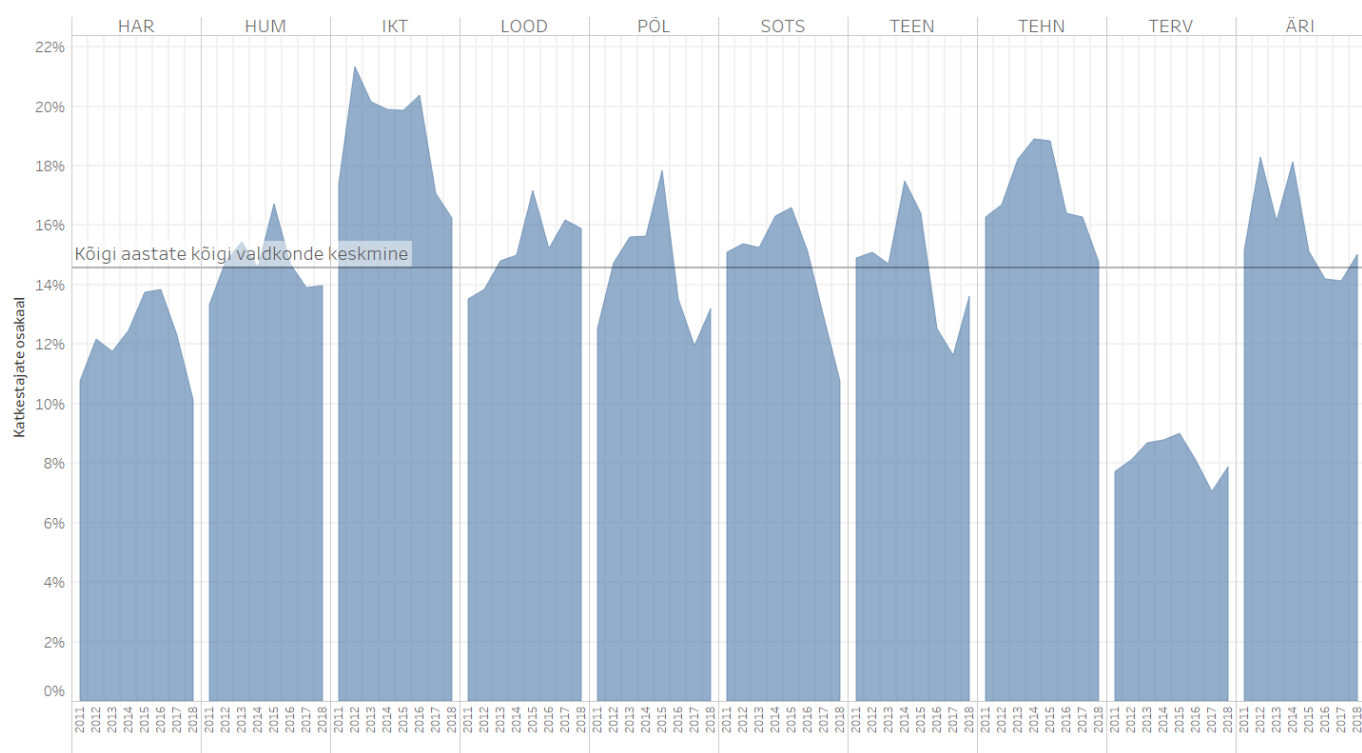

Joonis 3. Järgmisel aastal samal õppekohal õppijate, lõpetanute, katkestajate ning mõnel teisel õppekohal edasiõppijate osakaal aastatel 2011–2018 astmete kaupa

Allikas: EHIS

Valdkond

Katkestajate osakaal ei ole kõikides valdkondades⁶ samasugune. On valdkondi, kus see on olnud aastate jooksul⁷ väga kõrge, näiteks informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiate (edaspidi IKT) ning tehnika, tootmise ja ehituse (edaspidi tehnika) valdkonnas. Mõlemas on katkestamine viimastel aastatel tublisti vähenenud: 2018. aastal vastavalt 16,2% ja 14,8%. Katkestamine on märgatavalt langenud ka sotsiaalteaduste, ajakirjanduse ja teabe (edaspidi sotsiaal-) valdkonnas, kus see jõudis 2018. aastaks 10,8 protsendini. Kõige madalam on katkestamise määr läbi aastate olnud tervise valdkonnas (2018. aastal 7,9%).

Joonis 4. Järgmise aasta 10. novembriks õppekohal õpingud katkestanute osakaal aastatel 2011–2018 valdkondade kaupa

Allikas: EHIS

⁶ Lühendid graafikul: Haridus – HAR, Humanitaaria ja kunstid – HUM, Sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave – SOTS, Ärindus, haldus ja õigus – ÄRI, Loodusteadused, matemaatika ja statistika – LOOD, Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad – IKT, Tehnika, tootmine ja ehitus – TEHN, Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria – PÕL, Tervis ja heaolu – TERV, Teenindus – TEEN

⁷ 2013. aastal muudeti ISCEDit ning varasema kaheksa valdkonna asemel on kümme valdkonda. Kõik kõrghariduse õppekavad liigitati uutesse valdkondadesse ning seetõttu on ka kõiki varasemaid andmeid võimalik vaadata uue, kümne valdkonnaga jaotuse järgi.

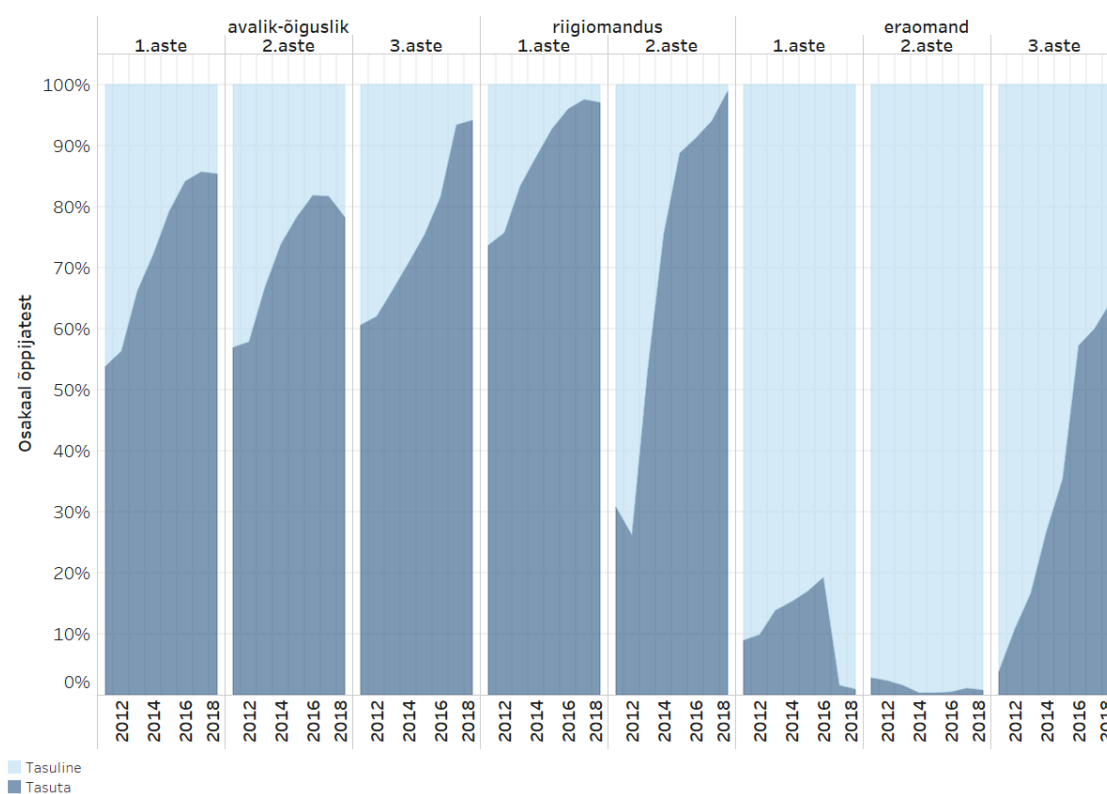
Rahastamisallikas

Kuna õpingute jätkamise või katkestamise otsust mõjutavad ka majanduslikud põhjused, uuritakse järgnevalt erinevusi [kahe grupi vahel](#):

- Üliõpilased, kes ei hüvita õppekulusid – õpivad riigieelarvelisel õppekohal või on mingil põhjusel õppekulude hüvitamisest vabastatud (edaspidi tasuta);
- Üliõpilased, kes hüvitavad õppekulusid – õpivad tasulisel õppekohal (edaspidi tasuline).

Täpsem jaotus on esitatud [LISAS 1](#).

Kõrgharidusreformi tagajärjel on 2013. aastast järjest vähenenud nende õppurite hulk, kes peavad õpingute eest maksma. Kuna reform rakendus järk-järgult uutele vastuvõetutele, ei toimunud tasulistel kohtadel õppijate arvu vähenemine hüppeliselt, vaid mitme aasta vältel (vt joonis 5).

Joonis 5. Tasuta/tasulistel kohtadel õppijate osakaal omandivormi ja astme lõikes aastatel 2011–2018

Allikas: EHIS

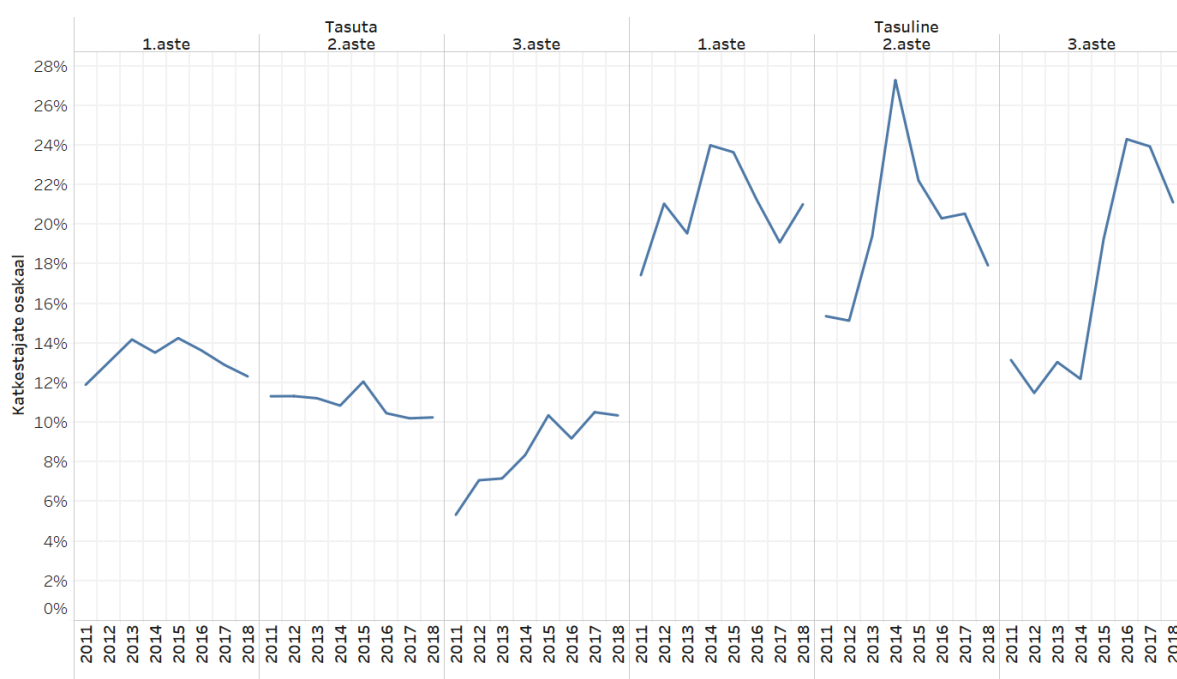
Aastal 2018 õppis 98% erakõrgkoolide, aga ka 16% avalik-õiguslike ja 3% riigi rakenduskõrgkoolide õppijatest tasulisel kohal.

Tasuta õppijate hulgas on ka need õppekulusid mittehüvitavad üliõpilased, kes peavad maksma puuduolevate ainepunktide eest. Ingliskeelsetel õppekavadel õppimine on

tasuline, kuid paljudel avalik-õiguslike ülikoolide ingliskeelsetel õppekavadel on ka tasuta õppekohti.

Ka osas erakõrgkoolides on võimalik tasuta kohtadel õppida, 2018. aastal näiteks doktoriõppes Estonian Business School'is või SF programmist „PRÕM“ rahastataval õppekohal Eesti Ettevõtluskõrgkoolis Mainor. Enamasti on eraõppeasutustes 1. ja 2. astmel õppimine viimastel aastatel siiski olnud peaaegu kõigi jaoks tasuline. Avalik-õiguslikes ülikoolides ja riigi rakenduskõrgkoolides on kõigis astmetes tasuta õppekohti 80% või enam. Riigi rakenduskõrgkoolides oli 2012. aastal kolm neljandikku 2. astme õppekohti tasuta. Need olid Eesti Lennuakadeemia, Eesti Mereakadeemia ja Sisekaitseakadeemia riigieelarvetoetusega õppekohad.

Tasuta ja tasuliste õppijate katkestamises on selged erinevused (Joonis 6).

Joonis 6. Katkestajate osakaal tasuta/tasulistel õppekohtadel astmete kaupa aastatel 2011–2018

Allikas: EHIS

Tasuta õppekohtadel õppijad katkestavad tunduvalt harvem: 1. astmel katkestas 2018. aastal 12,3% tasuta õppijatest (tasulistest õppijatest 21%), 2. astmel 10,3% (tasulistest 17,9%) ja 3. astmel 10,4% (tasulistest 21,1%). Muret tekitab on aga katkestamiste kasv doktoriõppes: tasuta õppijatel võrreldes kaheksa aasta taguse ajaga 5 protsendipunkti võrra. Tasulistel kohtadel õppijate katkestamine saageneb kõrgharidusreformi aastatel – 2013. aastal doktoriõppes õppinutest katkestas 12%, aasta hiljem lausa 24%. Viimastel aastatel on katkestamine tasulises doktoriõppes langenud – 2018. aastal oli see 20%, mis on siiski ligi 8 protsendipunkti kõrgem kui tasuta kohtadel õppijate katkestamisnäitaja.

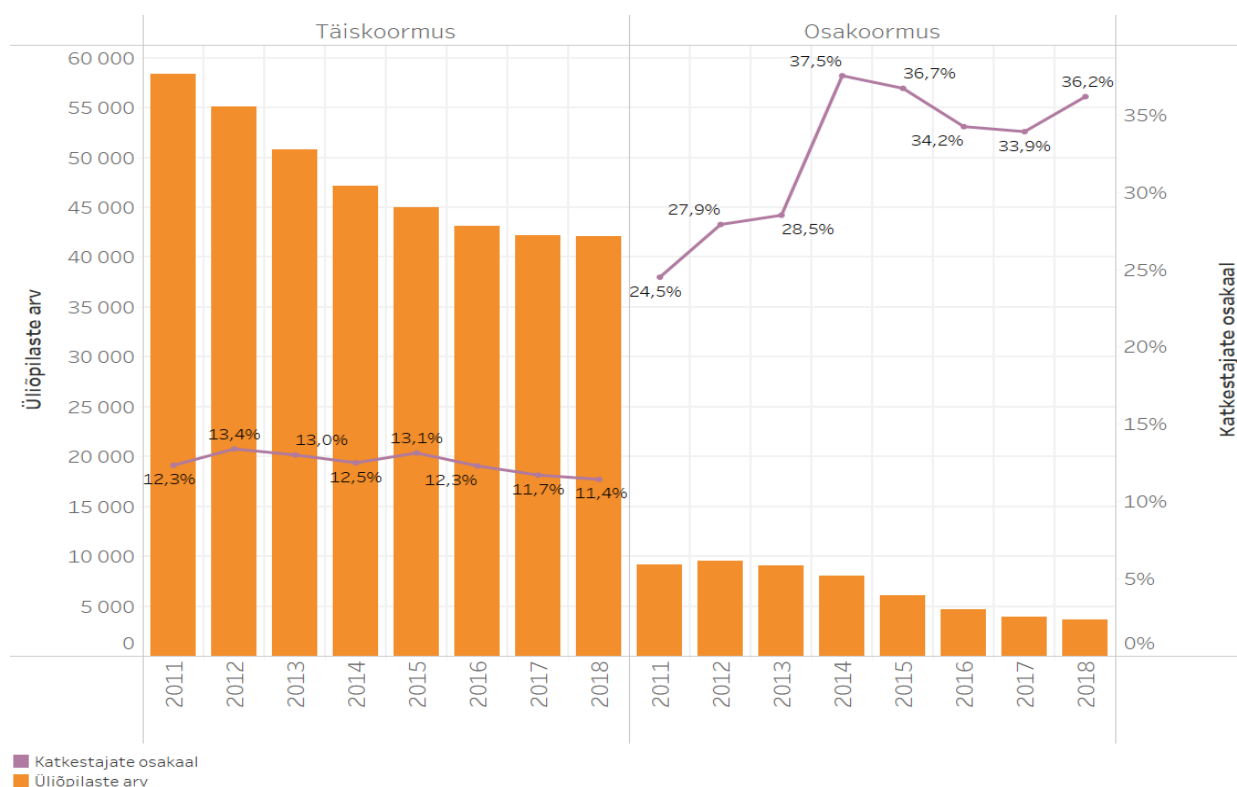
Kui vaadata tasuta kohtadel õppijatest katkestajate edasiõppimist, siis ei ole kõrgharidusreformi aastatel suurt muutust märgata – edasiõppinuid on olnud stabiilselt

22–23% vahel, s.t iga neljas-viies katkestaja on järgmiseks aastaks leidnud endale uue õppekoha kõrghariduses.

Koormus

Osakoormusega õppijate hulk on aastatel 2011–2018 kahanenud 13,6%-lt 7,9%-ni. Kahanemises mängib tähtsat rolli kõrgharidusreform, mille tulemusena on võimalik täiskoormusel tasuta õppida, aga osakoormusel õppijatelt saab kõrgkool küsida õppeteenustasu.

Riigikontroll toob oma aruandes (2019) esile, et katkestamise vähendamine oli üks probleeme, mida kõrgharidusreformiga püüti lahendada, aga selgub, et kehtivad osakoormusõppe tingimused hoopis suurendavad katkestajate osakaalu selles õppijate rühmas.

Joonis 7. Õppijate arv ja katkestajate osakaal koormuse järgi aastatel 2011–2018

Allikas: EHIS

Kui täiskoormusega õppijate seas on õpingud katkestanute osakaal kõrgharidusreformi järel veidi kahanenud, siis osakoormusega õppijate puhul on katkestamise osakaal kasvanud 25%-lt 2011. aastal 36%-le 2018. aastal. Eriti suure hüppe tegi 2. astme osakoormusega õppijate katkestamine: 2013. aastal katkestas 26%, aga 2014. aastal juba 39% 2. astme osakoormusega õppijatest. Viimastel aastatel on ka osakoormusega

õppijate katkestamine kõigil astmetel küll stabiliseerunud, kuid ületab siiski tunduvalt täiskoormusel õppijate oma.

Järgnevast tabelist võib märgata, et rohkem ei katkesta mitte need, kes on õpinguid osakoormusel alustanud, vaid need, kes ei ole suutnud täiskoormusel püsida. Täiskoormusel alustanu väga suure tõenäosusega pigem katkestab, kui hakkab õpingute eest maksma.

Tabel 2. Katkestajate osakaal koormuse järgi aastatel 2011–2018

Aasta	Täiskoormus	Osakoormus		
	Kokku	Kokku	sh õppis kohe 1. aastal osakoormusel	sh õppis kohe 1. aastal täiskoormusel
2011	12.3%	24.5%	24.5%	24.5%
2012	13.4%	27.9%	26.5%	28.0%
2013	13.0%	28.5%	21.3%	29.0%
2014	12.5%	37.5%	25.2%	38.4%
2015	13.1%	36.7%	21.2%	38.2%
2016	12.3%	34.2%	18.4%	36.2%
2017	11.7%	33.9%	21.3%	35.9%
2018	11.4%	36.2%	17.2%	39.5%

Andmed: EHIS

Vanus

Keskmine vanus

Üks tegureid, mis võiks katkestamist mõjutada, on üliõpilaste vanus. Perioodil 2011–2018 võib märgata väikest üliõpilaste keskmise vanuse kasvu, mis on iseloomulik ühtlaselt kõigile astmetele. Aastal 2018 on üliõpilased 2011. aastaga võrreldes 1. ja 3. astmel 0,3 aastat ning 2. astmel 0,7 aastat vanemad.

Õppevaldkonniti on üliõpilaste keskmise vanuse erinevused suuremad. Vanust tuleb vaadata koos õppekava keskmise nominaalajaga, sest pikematel õppekavadel õppijad jõuavad saada õpingute käigus vanemaks (TABEL 3).

Tabel 3. Üliõpilaste keskmine vanus ja õppekavade keskmine nominaalaeeg aastatel 2011–2018

Valdkond	Vanus			Nominaalaeeg		
	1. aste	2. aste	3. aste	1. aste	2. aste	3. aste
Haridus	27,6	31,6	38,9	3,4	2,0	4,0
Humanitaaria ja kunstid	24,9	29,7	34,6	3,2	2,0	4,0
Sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave	24,2	28,3	34,6	3,1	2,0	4,0
Ärindus, haldus ja õigus	25,6	30,5	36,1	3,1	2,0	4,0
Loodusteadused, matemaatika ja statistika	22,1	26,2	30,3	3,0	2,0	4,0
Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad	23,8	28,5	32,8	3,1	2,0	4,0
Tehnika, tootmine ja ehitus	23,8	26,7	31,3	3,9	2,0	4,0
Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	23,3	26,5	32,9	4,1	2,0	4,0
Tervis ja heaolu	26,1	33,0	33,5	4,0	2,0	4,0
Teenindus	23,9	29,9	30,6	3,4	2,0	4,0
Kokku	24,8	29,4	33,0	3,4	2,0	4,0

Allikas: EHIS

Keskmine vanus on kõigil astmetel kõrge hariduse ning tervise ja heaolu (edaspidi tervis) valdkonnas. 1. astmel on see tervise valdkonnas oodatav, sest seal on palju integreeritud õppekavasid, mille pikkus on viis või kuus aastat (24% kõigist õppijatest õppisid 2011–2018 integreeritud õppekavadel) ning selle valdkonna õppekavade keskmine nominaalkestus⁸ on neli aastat. 1. astmel on kõige pikem keskmine nominaalaeeg ning

⁸ Kõigi õppijate õppekava nominaalkestuste keskmine

enim integreeritud õppekavadel õppijaid (37%) põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria valdkonnas (edaspidi põllumajandus), kus aga keskmine vanus on üks madalamaid. Kõige kõrgem keskmine vanus on hariduse valdkonnas, kus üle 22% õppijaist õpib samuti integreeritud õppekavadel.

Katkestamine eri vanusegruppides

Kõige enam õppijaid on aastatel 2011–2018 kõigil astmetel olnud vanusegrupis 20–24, mis moodustab 45% kogu üliõpilaskonnast (TABEL 4). Selles vanusegrupis on kõige madalam katkestajate osakaal (12%). Kõige nooremaid, kuni 19-aastaseid on üliõpilaskonnast 9% ning kõige kõrgem katkestajate osakaal on just selles vanusegrupis: 21% kõigist alla 20-aastastest on õpingud katkestanud. Siiski jätkavad ligi pooled neist oma kõrgharidusõpinguid (väljalangejate osakaal on 11%).

Tabel 4. Katkestajate osakaal valdkonnas vanusegrupi järgi aastatel 2011–2018

Valdkond	Kuni 19	20–24	25–29	30–34	35 ja vanem	Kokku	Katkestajate keskmine vanus	Üliõpilaste keskmine vanus
Haridus	14%	9%	14%	13%	14%	12%	30.5	29.3
Humanitaaria ja kunstid	20%	12%	16%	16%	15%	15%	26.9	26.5
Sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave	17%	12%	18%	16%	18%	15%	27.0	26.1
Ärindus, haldus ja õigus	16%	13%	18%	18%	19%	16%	28.2	27.2
Loodusteadused, matemaatika ja statistika	27%	12%	13%	17%	19%	15%	24.7	24.7
Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad	22%	17%	23%	19%	18%	19%	25.4	25.3
Tehnika, tootmine ja ehitus	29%	13%	20%	20%	19%	17%	24.9	24.6
Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	27%	12%	15%	15%	16%	14%	24.9	24.8
Tervis ja heaolu	14%	6%	9%	10%	9%	8%	27.4	27.0
Teenindus	20%	12%	18%	16%	16%	15%	25.0	24.6
Kokku	21%	12%	17%	17%	16%	15%	26.6	26.2
Väljalangejate osakaal	11%	9%	16%	15%	15%	12%		
Vanusegrupi osakaal üliõpilaskonnast	9%	45%	21%	11%	13%			

Allikas: EHIS

Valdkonniti on kõige madalam katkestajate osakaal tervise ja hariduse valdkondades, kus keskmine vanus on üks kõrgematest. Kõige nooremas vanusegrupis on katkestajate osakaal väga kõrge tehnika, põllumajanduse ja looduse valdkondades. IKTs on katkestajate osakaal keskmisest kõrgem 25–29-aastaste grupis. Paraku on IKTs väljalangejate osakaal igas vanusegrupis keskmisest kõrgem.

On teada, et kõige kriitilisem on õpingute 1. aasta – siis katkestatakse märgatavalt enam kui järgmistel õppeaastatel. Uurisime lähemalt kõrghariduse 1. astet, kus vastuvõetutest 75% vanus on alla 25 aasta. Selgus, katkestajate osakaal on 20% lähedal nii neil 1. astme üliõpilastel, kelle vanus on alla 20 aasta kui ka neil, kellel on vanust alla 30. Neist vanemaid on 1. astme õppijate hulgas suhteliselt vähe, ent nemad ka katkestavad vähem. Väga noortest, alla 20-aastastest äsja keskhariduse lõpetanust ligi pooled jätkavad järgmisel aastal kõrgharidusõppes.

Tabel 5. Aastatel 2011–2018 1. astmesse vastuvõetute katkestamine ja katkestajate edasiõppimine vanusegruppide kaupa

Vanusegrupp	Vanusegrupi osakaal 1. astme vastuvõetutest	Katkestajate arv	Katkestajate osakaal	Edasiõppijate osakaal katkestajatest
Kuni 19	42%	8 171	22%	48%
20–24	32%	6 408	23%	26%
25–29	11%	1 985	21%	19%
30–34	6%	855	17%	14%
35+	8%	962	13%	15%
Kokku		18 381	21%	34%

Allikas: EHIS

Sugu

Eestis katkestavad mehed õpinguid kõigil haridustasemetel, sh kõrghariduses naistest sagedamini (TABEL 6). Lisaks on naised üliõpilaste hulgas ülekaalus, 2. astmes õpib neid meestest lausa 28 protsendi võrra enam.

Tabel 6. Meeste ja naiste osakaal ning neist katkestajate osakaal astmete kaupa aastatel 2011–2018

Sugu	1. aste		2. aste		3. aste		Kokku	
	Osakaal	Katkestajate osakaal	Osakaal	Katkestajate osakaal	Osakaal	Katkestajate osakaal	Osakaal	Katkestajate osakaal
Mees	43%	19,2%	36%	16%	42%	11,4%	41%	18,2%
Naine	57%	12,9%	64%	12,2%	58%	9,5%	59%	12,5%

Allikas: EHIS

1. astmel on sugude vaheline erinevus katkestamises eriti suur, 3. astmel on see aga kahanenud 2 protsendipunktini.

Välisüliõpilased

Eestisse tuleb aasta-aastalt järjest enam välisüliõpilasi kõrgharidust omandama. Kui 2011. aastal moodustasid välisüliõpilased kõigist kõrgharidustasemel õppijaist 2,3%, siis 2018. aastal oli neid juba 11%. Eesti üliõpilaste ja välisüliõpilaste katkestamist võrreldes võib öelda, et välisüliõpilased katkestavad vähem kui Eesti üliõpilased (TABEL 7).

Tabel 7. Välisüliõpilaste katkestamine võrdluses Eesti üliõpilastega astmete kaupa aastatel 2011–2018

Aasta	1. aste			2. aste			3. aste		
	EÜ	VÜ	erinevus	EÜ	VÜ	erinevus	EÜ	VÜ	erinevus
2011	14,5%	13,6%	-0,9%	13,1%	16,8%	3,7%	8,4%	10,1%	1,7%
2012	16,7%	14,4%	-2,3%	13,1%	12,6%	-0,5%	8,6%	11,5%	2,9%
2013	16,2%	13,6%	-2,6%	14,4%	11,3%	-3,0%	9,5%	5,8%	-3,7%
2014	17,1%	9,7%	-7,3%	16,1%	10,9%	-5,2%	9,6%	9,0%	-0,6%
2015	17,0%	10,4%	-6,5%	15,4%	8,8%	-6,6%	12,9%	10,3%	-2,6%
2016	15,6%	9,6%	-6,0%	13,3%	8,7%	-4,6%	12,4%	9,9%	-2,6%
2017	14,4%	10,5%	-3,9%	13,5%	7,7%	-5,8%	12,4%	7,3%	-5,1%
2018	14,4%	10,3%	-4,1%	13,1%	8,0%	-5,1%	12,1%	7,4%	-4,7%
Kokku	15,8%	11,1%	-4,7%	14,0%	9,3%	-4,7%	10,5%	8,7%	-1,8%

Märkus: EÜ: Eesti üliõpilased, VÜ: välisüliõpilased

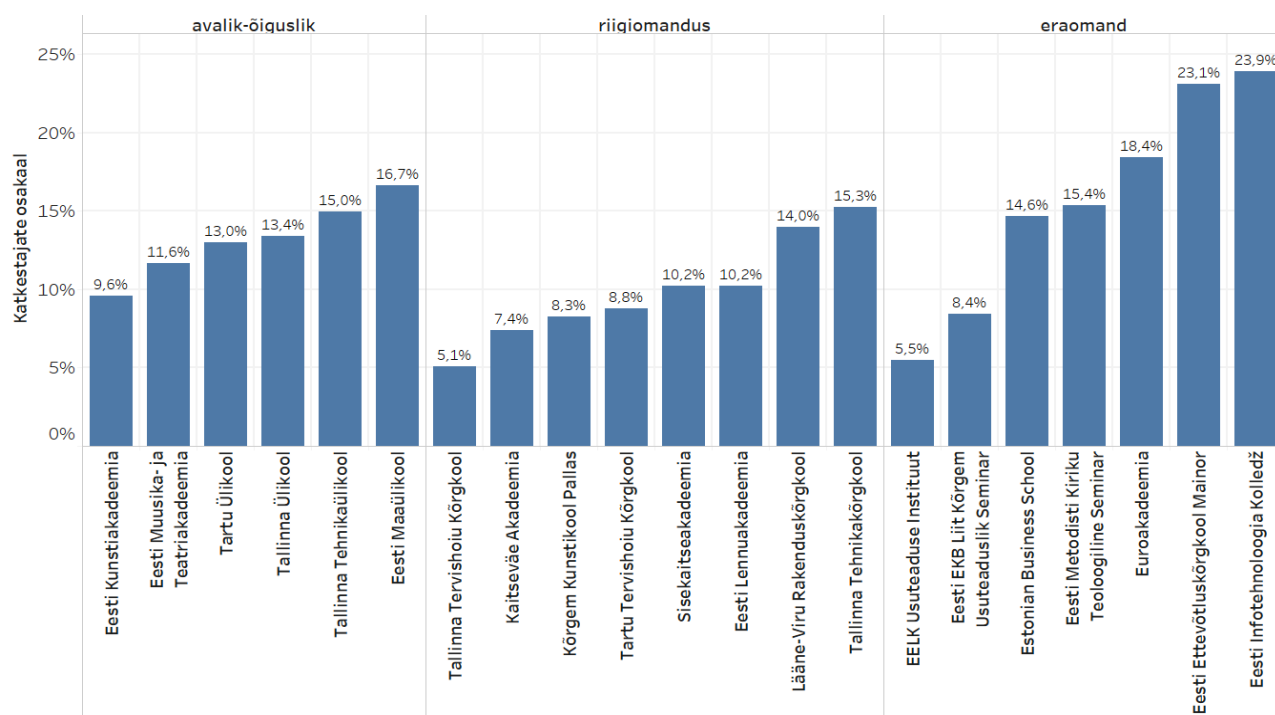
Allikas: EHIS

2018. aastal on välisüliõpilaste katkestamise määr kõigil astmetel ligi 5 protsendipunkti võrra madalam. 1. astmel on erinevus aastate jooksul järjest kahanenud, 3. astmel aga tõusnud – välisdoktorandid jätkavad oma õpinguid kindlamini kui Eestist pärit inimesed. Iga 5. doktoriõppes õppija on välisüliõpilane ja enamik neist lõpetab suure tõenäosusega oma õpingud.

Õppeasutus

Järgneval joonisel on katkestamisnäitajad esitatud õppeasutuste kaupa kolme viimase aasta andmete põhjal. Varasemaid aastaid ei ole kaasatud, et vähendada õppeasutuste sulgemise ja ühinemiste mõju ning keskenduda kõrgkoolidele, mis edasi tegutsevad. Vältimaks aga eriti väikeste õppeasutuste puhul erandlikult tugeva või nõrga tulemusega

aastast tulenevaid valesid järeldusi, on analüüsitud on kolme viimase aasta andmeid, mitte pelgalt viimast aastat.

Joonis 8. Katkestajate osakaal õppeasutuste lõikes aastatel 2016–2018

Allikas: EHIS

Eraõppeasutustes on katkestajate osakaal suurem ning see vastab eespool kirjeldatud tasulistel kohtadel õppijate suuremale katkestamise osakaalule. Eesti Infotehnoloogia Kolledži kohta on ainult 2016/17. õa. andmed, sest õppeasutus suleti 31.07.2017 ning õppijaid said jätkata TTÜs. Sealne kõrge katkestajate osakaal on seletatav pigem sellega, et õppeasutuse ainus valdkond oli IKT, kus keskmiselt ongi rohkem katkestajaid. Ülikoolidest on kõige suurem katkestajate osakaal Eesti Maaülikoolis, kus õpingud katkestab ligi 20% tehnika valdkonna õppijatest ja 13% põllumajanduse valdkonna õppijatest.

Regionaalsed kolledžid

Regionaalsetes kolledžites⁹ õppijaid on aastatel 2016–2018 EHISesse märgitud kuues kõrgkoolis. Kahes neist – Kaitseväge Akadeemias ning Eesti Ettevõtluskõrgkoolis Mainor on neid olnud kolme aasta jooksul alla 100, seetõttu nende andmeid ülevaates ei analüüsita. Nelja õppeasutuse regionaalsetes kolledžistes on aga õppinud sadu üliõpilasi.

Selgub, et Tallinna Tehnikaülikool ja Tartu Ülikoolis katkestavad regionaalsetes kolledžites õppijad veidi enam kui Tallinnas või Tartus õppijad, Tallinna Tervishoiu

⁹ Regionaalsete kolledžitena käsitatakse ainult väljaspool Tartut ning Tallinna toimivaid õppekohti. TTÜ Tartu õppekohta ei ole regionaalseks kolledžiks loetud.

Kõrgkooli ja Tallinna Ülikooli puhul aga on katkestajate osakaal kolledžites hoopis veidi madalam (TABEL 8).

Tabel 8. Regionaalsetes kolledžites õppijate/mitteõppijate katkestamine aastatel 2016–2018

Õppeasutus	Üliõpilaste arv			Katkestajate osakaal		
	Kokku	sh reg. kolledžis	Reg. kolledžis õppijate osakaal	Reg. kolledžis	Mitte-reg. kolledžis	Erinevus
Tallinna Tehnikaülikool	32 568	2 162	6,6%	17,2%	14,8%	2,4%
Tallinna Tervishoiu Kõrgkool	4 137	594	14,4%	1,7%	5,7%	-4,0%
Tallinna Ülikool	22 204	1 092	4,9%	9,8%	13,6%	-3,8%
Tartu Ülikool	38 176	5 508	14,4%	15,5%	12,6%	2,9%
Kokku	97 085	9 356	9,6%	14,3%	13,3%	1,0%

Allikas: EHIS

Veel detailsemalt vaadates selgub, et Tallinna Tehnikaülikoolil on katkestajate osakaal kõrge mõlemas kolledžis, nii Kohtla-Järvel kui Saaremaal (TABEL 9). Tartu Ülikooli probleemseim õppekoht on Narva, kus ligi 20% õppijatest katkestab.

Tabel 9. Regionaalsetes kolledžites õppijate katkestamine õppimise täpsema asukoha järgi aastatel 2016–2018

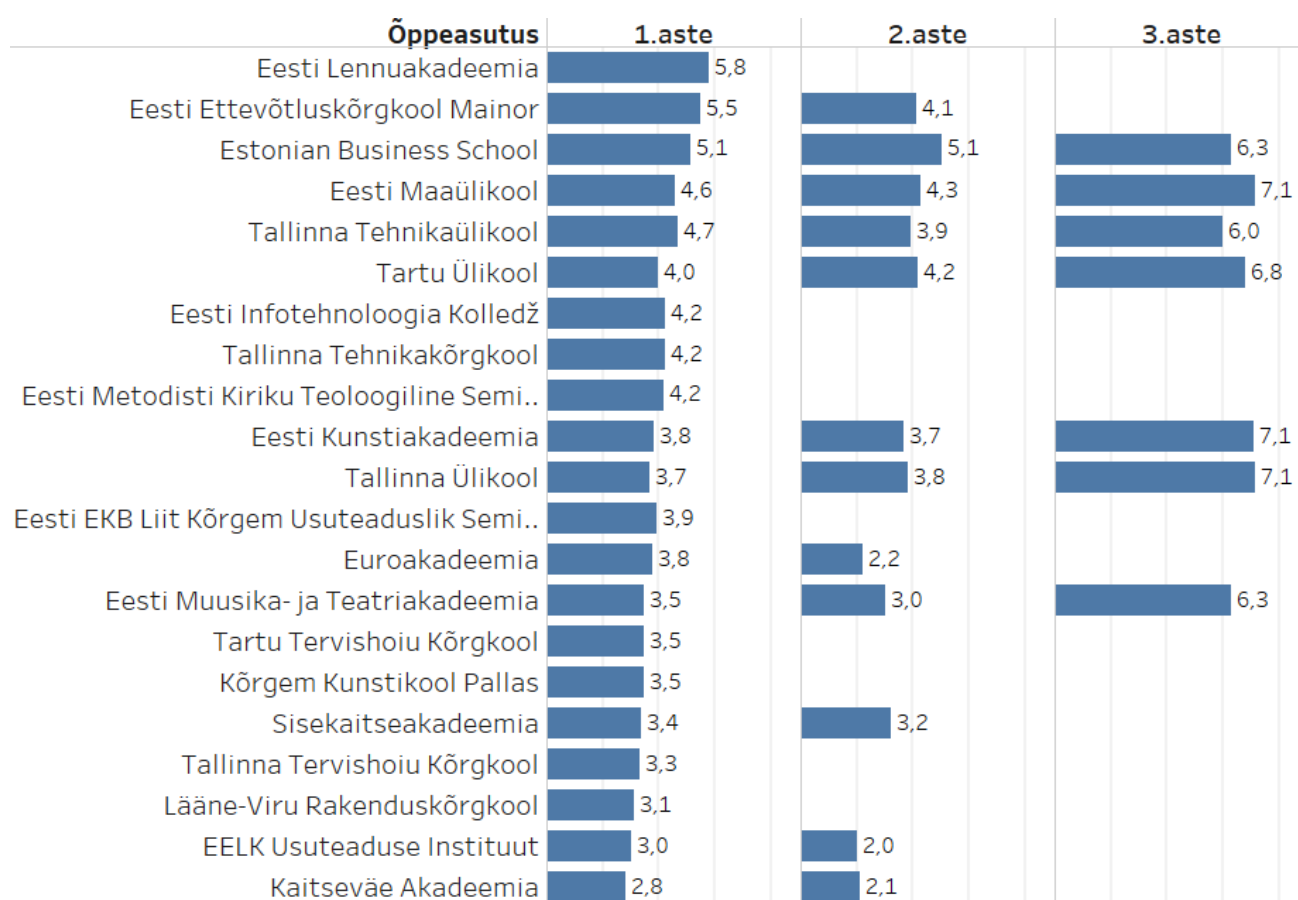
Õppeasutus / katkestas	Õppetöö koht	Üliõpilaste arv	sh neist katkestanud	Katkestajate osakaal
Tallinna Tehnikaülikool	Kohtla-Järve linn	1592	281	17,7%
	Saaremaa vald	570	91	16,0%
Tallinna Tervishoiu Kõrgkool	Haapsalu linn	19		0,0%
	Kohtla-Järve linn	430	7	1,6%
	Pärnu linn	145	3	2,1%
Tallinna Ülikool	Haapsalu linn	741	80	10,8%
	Rakvere linn	351	27	7,7%
Tartu Ülikool	Narva linn	1710	341	19,9%
	Pärnu linn	1760	274	15,6%
	Viljandi linn	2038	237	11,6%

Allikas: EHIS

Õppimise aeg

On teada, et kõige enam katkestatakse õpinguid esimesel aastal ja põhjuseks on õppekorralduse sobimatus või vale erialavalik. Tundsi huvi, kui pikk aeg keskmiselt möödub õppimise algusest katkestamiseni siis, kui see kriitiline aasta on möödas – kui palju on neid, kes otsustavad loobuda hiljem. Vastuse leidmiseks vaatleme täpsemalt 2016.–2018. aasta katkestajaid, jättes välja esimesel aastal õppijad (nende õppimise aeg on alla aasta). Tulemused on esitatud õppeasutuste kaupa (Joonis 9).

Andmetest on võetud immatrikuleerimise ja katkestamise kuupäeva vahe. Õppimise ajast ei ole lahutatud akadeemilisel puhkusel olemise aega ega perioode, kus õppija katkestas õpingud, kuid mingi aja pärast ennistati samale õppekohale.

Joonis 9. Katkestajate (välja arvatud 1. aastal õppijad) keskmine õpitud aeg aastates õppeasutuste ja astmete kaupa aastatel 2016–2018, (N=12 013)

Allikas: EHIS

Õppeasutused on joonisel reastatud pikima aja järgi kokku kõigil astmetel ja seetõttu edestab Tartu Ülikool Eesti Infotehnoloogia Kolledžit.

1. astme keskmine õppimise aeg neil, kes olid õppinud aasta või enam, oli 4,3 aastat, 2. astmel 4 aastat ja 3. astmel 6,7 aastat. See seletab ka joonisel 3 doktoriõppes õppijate

osakaalu suurust võrreldes lõpetajate osakaaluga – katkestajad on õppinud üle 6 aasta. On näha, et doktoriõppes on eriti palju õpingute pikendajaid, kes lõpuks ikkagi katkestavad, ent ka 1. ja 2. astmel on üliõpilasi, kes jäävad õppurite nimekirja tunduvalt pikemaks ajaks kui nominaalaeg ette näeb, kuid ei jõua ka aastate pärast lõpetamiseni.

Katkestajad ja väljalangejad kõrghariduses õpingute esimesel aastal

Kõrghariduse omandamisel on otsustava tähtsusega õpingute esimene aasta – enamasti selgub just siis, kas õpitav eriala vastab ootustele või kas õppetöö korraldus sobib. Seetõttu on esimesel aastal alati mingi osa inimesi, kes õpingud katkestavad, kuigi parem õppekavade tutvustamine ja tugisüsteemid saavad olulisel määral katkestamist ennetada ja õppes püsimist suurendada.

Edasi vaadataksegi lähemalt vastuvõetuid ja püütakse leida katkestamist soodustavaid tegureid. Lisaks õppeasutuse poolt märgitud katkestamise põhjusele ja üliõpilase profiilile uuritakse, milline on katkestajate varasem haridus ja riigieksamite keskmine tulemus.

Detailsemalt on vaadatud, mida teeb õppimise katkestanu aasta jooksul pärast katkestamist – kas ta õpib kõrghariduse tasemel edasi ja kui õpib, siis millises õppeasutuses/valdkonnas.

Vastuvõetud üliõpilane

Esimesel aastal katkestanute analüüsimiseks on 10. novembril õppijate¹⁰ hulka laiendatud nendega, kes immatrikuleeriti aasta jooksul, aga olid enne 10. novembrit katkestanud või lõpetanud.

Näiteks 2018. aasta vastuvõetutena arvestatakse lisaks 10.11.2018 õppijatele veel ka neid, kes asusid õppima 11.11.2017–10.11.2018, aga olid 10. novembriks 2018 lõpetanud või katkestanud (ei olnud enam 10.11.2018 üliõpilase staatuses). Kõiki, kes aasta jooksul immatrikuleeriti, nimetatakse esimese aasta õppijateks või vastuvõetuteks.

Vastuvõetute arv on [TABELIS 10](#) jagatud kolme tulpa selle järgi, kuidas need andmed on EHISest saadud: Õpib 10.11.n – õppis 10. novembril aastal n, Lõpetas 10.11.n-1 kuni 10.11.n – oli lõpetaja perioodil 11.11.n-1 kuni 10.11.n, ei õppinud 10.11.n. Katkestas 10.11.n-1 kuni 10.11.n – oli katkestaja perioodil 11.11.n-1 kuni 10.11.n, ei õppinud 10.11.n. Kõigil kolmel juhul on õppima tuleku kuupäev jäänud ajavahemikku 11.11.n-1 kuni 10.11.n.

Lõpetamistest on andmetele lisandunud üksikud, kellest enamik olid varem õppinud ja vormistasid nüüd lõpetamise. Neist ligi poolte lõpetanute õppimise aeg jäi alla nelja kuu.

¹⁰ Sarnastel eespool esitatud õppija määratlusega on ka õppijate arvuna määratletud õpisündmuste arv, s.t isikud, kes õpivad samal ajal eri õppekavadel loetakse mitmekordselt. Eksterne ega residendiõppes õppijaid ei loeta õppijate hulka. Ühisõppekavadel õppijad on kajastatud koordineeriva õppeasutuse juures.

2014. aastal oli vastuvõetute arv nende aastate kõige madalam, edaspidi on see stabiliseerunud ja olnud igal aastal kokku 15 000 üliõpilase ringis.

Tabel 10. Aastatel 2011–2018 vastuvõetud üliõpilaste andmed

Aasta	Õpib 10.11.n	Lõpetas 10.11.n-1 kuni 10.11.n	Katkestas 10.11.n-1 kuni 10.11.n	Kokku
2011	18 120	24	852	18 996
2012	17 109	28	768	17 905
2013	15 458	12	836	16 306
2014	14 041	5	689	14 735
2015	14 630	5	727	15 362
2016	14 469	10	664	15 143
2017	14 058	17	829	14 904
2018	14 337	22	824	15 183

Allikas: EHIS

HTM avaldatavas statistikas võetakse aasta jooksul vastuvõetuna arvesse ainult 1. kursusel õppijad, katkestamise ja väljalangemise arvutamisel aga kursust ei vaadata. Esimesest kursusest kõrgemale kursusele õppima asuvaid üliõpilasi ei ole kuigi palju. Järgmisest tabelist selgub, et rohkem oli neid kõrgharidusreformi aastal 2013, viimastel aastatel on kõrgematele kursustele õppima tulijate osakaal jäänud 1% kanti. Et neid on väga vähe, on nad selles ülevaates ja uue indikaatori väljatöötamisel võetud vastuvõetute hulgas arvesse sarnaselt kõigi aasta jooksul kõrgharidusõppesse immatrikuleeritute. Siiski võib öelda, et kahe grupi katkestamise osakaal on erinev. Näiteks 2018. aastal katkestas 21,1% 1. kursusele vastuvõetutest ja 8,2% kõrgemale kursusele vastuvõetutest – viimastest paljud tulid juba varem alustatud õpinguid lõpetama ja said ainepunkte VÕTAgale üle kanda.

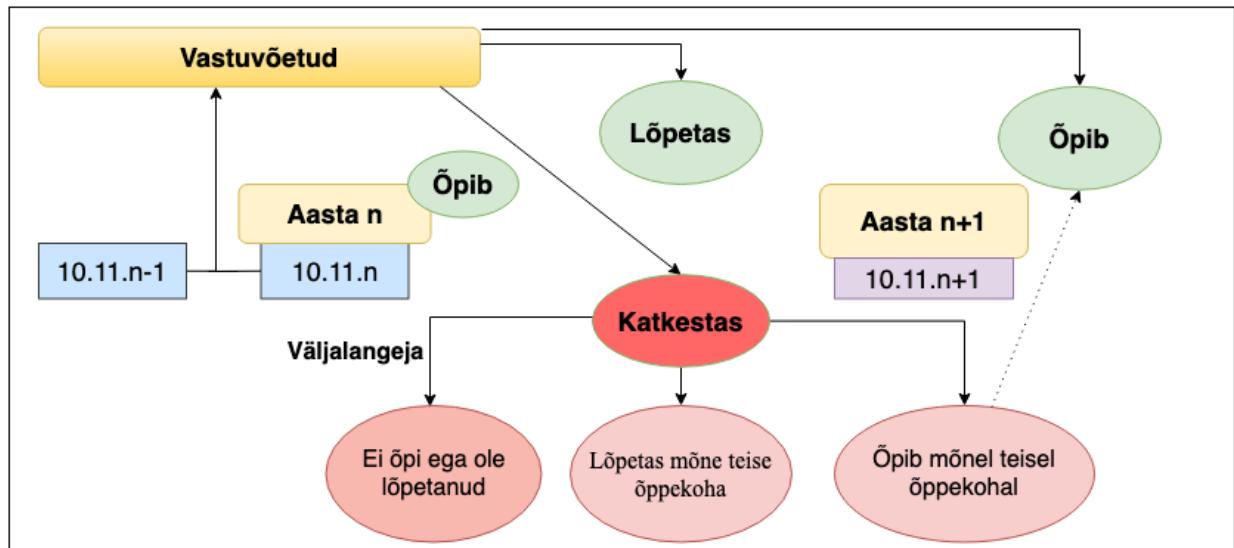
Tabel 11. Aastatel 2011–2018 vastuvõetud 1. kursusele ja kõrgematele kursustele

Kursus / Aasta	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ei ole 1. kursus	631	756	783	414	296	191	205	171
1. kursus	18 365	17 149	15 523	14 321	15 066	14 952	14 699	15 012
Kokku	18 996	17 905	16 306	14 735	15 362	15 143	14 904	15 183
Ei ole 1. kursusel (osakaal)	3%	4%	5%	3%	2%	1%	1%	1%

Allikas: EHIS

Varem on kõrgharidusprogrammis seiratud indikaatorit „Õppetöö katkestajate osakaal kõrghariduses õpingute esimesel aastal“, milles võeti arvesse ainult samal õppekohal edasi õppimist või õpingute lõpetamist.

Käesolevas ülevaates on vaadatud ka üliõpilase jätkamist kõrghariduses mõnel teisel õppekohal. Vastuvõetute puhul on küllalt palju neid, kes katkestasid, aga asusid järgmisel aastal uuesti kõrgharidusse õppima ja õpivad mõnel teisel õppekohal või on jõudnud vahepeal õpingud mõnel teisel õppekohal lõpetada. Vastavalt uuele metoodikale ei loeta selliseid kõrghariduses jätkanuid väljalangejateks.

Joonis 10. Vastuvõetute skeem

Aegrida 2011–2018

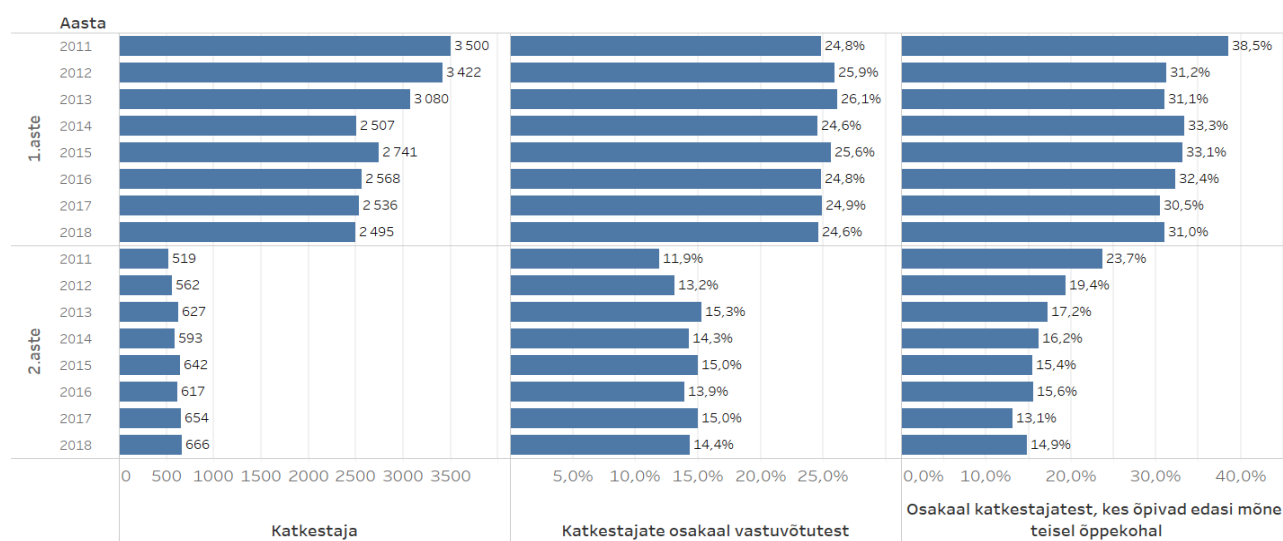
Aastate lõikes ei ole märgata suurt muutust ei katkestajate ega väljalangejate osakaalus – näitajad kõiguvad vaid 1–2 protsendipunkti võrra (TABEL 12).

Tabel 12. Aastatel 2011–2018 vastuvõetute seisund järgmise aasta 10. novembril

Aasta	Õpib samal ÕK	Lõpetas õpingud sellel ÕK	Katkestaja		Kokku	Katkestajate osakaal	Väljalangejate osakaal
			Väljalangeja				
			Katkestas õpingud sellel ÕK, ei õpi edasi	Õpib edasi või lõpetas õpingud mõnel muul ÕK			
2011	14 578	366	2 570	1 482	18 996	21,3%	13,5%
2012	13 595	303	2 826	1 181	17 905	22,4%	15,8%
2013	12 214	362	2 663	1 067	16 306	22,9%	16,3%
2014	11 336	273	2 189	937	14 735	21,2%	14,9%
2015	11 716	237	2 401	1 008	15 362	22,2%	15,6%
2016	11 687	258	2 269	929	15 143	21,1%	15,0%
2017	11 457	233	2 354	860	14 904	21,6%	15,8%
2018	11 747	249	2 311	876	15 183	21,0%	15,2%

Allikas: EHIS

Doktoriõppesse vastuvõetud üldjuhul esimesel aastal ei katkesta (katkestajate osakaal on 6% lähedal, aga kuna vastuvõetuid on ainult 400 ringis, siis võib näitaja aastati rohkem kõikuda).

Joonis 11. Aastatel 2011–2018 1. ja 2. astme vastuvõetutest katkestajate arv ja osakaal ning edasi õppivate katkestajate osakaal

Allikas: EHIS

[JOONISEL 11](#) on kujutatud 1. ja 2. astme vastuvõetute katkestamist ning seda, kui paljud katkestajatest järgmisel aastal edasi õpivad. 1. astmele vastuvõetutest katkestab ligi neljandik, kuid neist päris suur osa, omakorda ligi kolmandik, õpib edasi mõnel teisel õppekohal. Aastati erilist muutust näha ei ole.

Magistriõppes on võrreldes 1. astmega katkestajate osakaal väiksem (2018. aastal katkestas 14,4% 2. astme ja 24,6% 1. astme vastuvõetutest), kuid samal aastal õpivad neist edasi poole vähemad (2018. aastal 15% 2. astme ja 31% 1. astme katkestajatest). Võib arvata, et magistriõppesse tulijad on teinud teadlikuma valiku ja kui nad ei ole oma õpingutega rahul, siis kohe uuesti õppima ei lähe. [JOONISELT 11](#) selgub ka, et kuigi 2018. aastal edasiõppijate osakaal veidi tõusis, siis seni vähenes see iga aastaga.

Kes on kõige tõenäolisem õpingute alguses väljalangeja kõrghariduse esimesel astmel?

Vastuvõetute katkestamist uurides tuleb eriti teravalt esile 1. astme suur katkestajate osakaal. Neist, kes järgmisel aastal uuesti õppima asuvad, jõuavad paljud ka kõrghariduse lõpetamiseni. Kõige tõenäolisemalt jäävad kõrghariduseta need, kes ei asu aasta jooksul pärast kõrghariduse esimese astme katkestamist uuesti õppima (esimesel aastal väljalangejad).

Tabel 13. Aastatel 2011–2018 1. astmele vastuvõetute seisund järgmise aasta 10. novembril soo ja valdkonna järgi

Valdkond	Mehed		Naised		Kokku	
	Katkestas	Väljalangejad	Katkestas	Väljalangejad	Katkestas	Väljalangejad
Haridus	30.3%	21.8%	15.7%	10.8%	17.0%	11.8%
Humanitaaria ja kunstid	23.3%	17.4%	21.1%	13.1%	21.8%	14.5%
Sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave	26.0%	17.9%	18.0%	10.9%	20.8%	13.4%
Ärindus, haldus ja õigus	28.0%	22.0%	19.0%	13.7%	22.4%	16.8%
Loodusteadused, matemaatika ja statistika	37.3%	21.2%	31.7%	11.7%	34.0%	15.6%
Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad	31.0%	21.2%	31.5%	19.1%	31.1%	20.7%
Tehnika, tootmine ja ehitus	37.0%	25.5%	33.2%	19.9%	35.9%	23.9%
Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	35.6%	25.8%	25.6%	15.3%	30.7%	20.7%
Tervis ja heaolu	21.9%	13.0%	15.2%	10.2%	16.1%	10.6%
Teenindus	26.2%	20.8%	23.1%	15.5%	24.9%	18.6%
Kokku	30.7%	21.8%	21.0%	13.2%	25.2%	16.9%

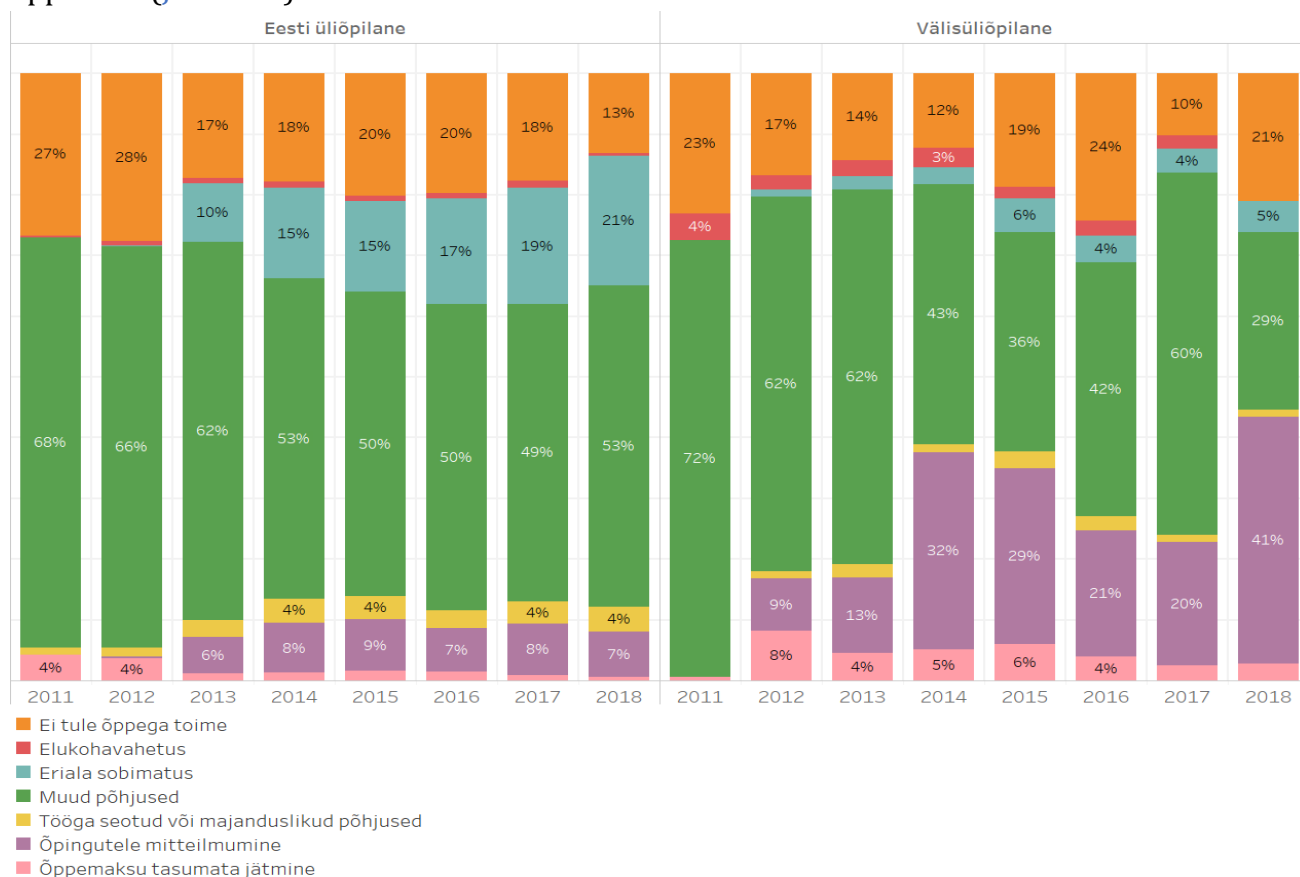
Allikas: EHIS

TABELI 13 põhjal võib öelda, et mehed katkestavad ligi 10 protsendipunkti võrra sagedamini kui naised. Eriti kõrge on väljalangejate osakaal nii meeste kui naiste puhul LTT erialadel (loodus, IKT, tehnika), meeste hulgas ka põllumajanduse valdkonnas. Looduse valdkonnas on samas üpris suur edasiõppijate osakaal – katkestajate osakaal on

küll väga kõrge, aga väljalangejate oma keskmisest madalam. Kõige enam väljalangejaid 1. astme vastuvõetutest on nii meeste kui naiste hulgas 25–29 aastaste vanusegrupis.

Katkestamise põhjused õppimise esimesel aastal

Üks võimalus aru saada, mis mõjutab katkestamist, on vaadata EHISes iga katkestamise juures märgitud katkestamise põhjuseid. Seejuures on huvitavam analüüsida hiljuti vastuvõetute katkestamise põhjuseid, sest need varieeruvad enam kui mitu aastat õppinutel (Joonis 12).

Joonis 12. Aastate 2011–2018 Eesti üliõpilaste ja välisüliõpilaste katkestamise põhjused õpingute 1. aastal

Allikas: EHIS

Katkestamise põhjuse märgib õppeasutus ja võimaluse korral tehakse seda üliõpilase enda ütluse põhjal. On aga olukordi, kus näiteks üliõpilane on kaks aastat õppinud, aga siis enam õppetööle ei ilmu ja kontakti temaga ei saada. Sel juhul ei jää õppeasutusel muud üle, kui märkida põhjuseks õppetööle mitteilumumine. Sarnane põhjus on ka õpingute mittealustamine, mida võidakse kasutada sellistel juhtudel, kui üliõpilane immatrikuleeriti, aga ta ei registreerinud ennast ettenähtud aja jooksul ainetele või käis ainult mõnes loengus, kuid ühtegi ainepunkti ei saanud. Palju on märgitud ka muudel põhjustel katkestamisi, mille kohta on raske midagi täpsemat öelda, ent tänu õppeasutuste heale tööle põhjuste väljaselgitamisel ja EHISesse märkimisel on muudel

põhjustel katkestajate hulk järjest vähenenud. Siiski tuleb silmas pidada, et katkestamise tegelik põhjus ei pruugi olla päris see, mis EHISes kirjas – näiteks õppevõlgnevused või edasijõudmatus, mis on katkestamise põhjuste klassifikaatoris, võivad olla tingitud erinevatest taustateguritest nagu eriala mittevastavus ootustele, suur töökoormus või hoopis midagi muud.

Siiski saab midagi järelda ka olemasolevatele andmetele tuginedes. EHISe klassifikaatoris on 20 katkestamise põhjuse liiki. Analüüsiks on need jagatud seitsmesse gruppi (LISA 2). Eraldi vaadatakse kaht rühma: välisüliõpilasi ja Eesti üliõpilasi, kuid tuleb meele pidada, et välisüliõpilaste ning seega ka välisüliõpilastest katkestajate arv on suhteliselt väike (aastal 2011 oli neid 160 ja aastal 2018 318).

Selgub, et muude põhjuste osakaal on nii Eesti üliõpilaste kui ka välisüliõpilaste hulgas kahanenud. Välisüliõpilaste puhul torkab järjest enam levinud põhjusena silma õpingutele mitteilmumine (TABEL 14). Välisüliõpilaste puhul on teine olulisem põhjus toimetulematus õpingutega (see on sarnane Eesti üliõpilastega). Õppemaksu tasumata jätmine ei ole suurem katkestamise põhjus mitte vastuvõetute, vaid pigem kauem õppinute hulgas. Välisüliõpilaste puhul on see ka vastuvõetutel suurema tähtsusega kui Eesti üliõpilaste puhul, mis on arusaadav, sest enamasti peavad just välisüliõpilased oma õpingute eest ise maksma. Üle poole välisüliõpilastest, kes õppetööle ei jõua, on pärit kolmandatest riikidest.

Tabel 14. Õppetööle mitteilmumine katkestamise põhjusena vastuvõetud välisüliõpilaste hulgas aastatel 2016–2018¹¹

Õppeasutus	Katkestajate arv kokku			Mitteilmunute osakaal			3. riikidest mitteilmunute osakaal kõikidest mitteilmunutest		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor	2	12	93	0%	58%	65%		14%	30%
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	12	5	6	8%	0%	17%	100%		100%
Estonian Business School	20	23	23	20%	17%	22%	0%	50%	0%
Euroakadeemia	36	132	2	22%	8%	50%	100%	100%	100%
Tallinna Tehnikaülikool	80	77	64	28%	38%	31%	59%	76%	80%
Tallinna Ülikool	42	60	37	0%	0%	0%			
Tartu Ülikool	52	80	86	29%	35%	48%	100%	93%	93%
Kokku kõik välisüliõpilastest katkestajad	251	404	318	21%	20%	41%	75%	78%	58%

Allikas: EHIS

¹¹ Tabelis on esitatud ainult kõrgkoolid, kus vähemalt ühel aastal kolmest oli kümme või enam välisüliõpilastest katkestajat.

On näha, kuidas Eesti üliõpilaste puhul on muude põhjuste kõrval muutunud suurimaks õpingute 1. aastal katkestamise põhjuseks eriala sobimatus¹². Välisüliõpilaste puhul seda kuigi palju põhjuseks ei märgita – ju on need, kes juba õppima tulevad, teinud põhjalikumalt kaalutletud otsuse.

Välisüliõpilaste puhul on viimasel aastal hüppeliselt kasvanud õpingutele mitteilmumine. Järgnevalt uuritakse viimase kolme aasta kohta, millised õppeasutused selle probleemiga kõige enam kokku puutuvad.

Keskmine riigieksamitulemus

Riigieksamite tulemused on andmestikus alates aastast 2014. Vaadeldud on vastuvõetud üliõpilase 1–3 riigieksami parimat tulemust vastuvõtu ajaks. Kuna välisüliõpilaste kohta neid andmeid ei ole, siis on välisüliõpilased sellest ülevaate osast välja jäetud. Samuti ei ole mõtet uurida 2. ja 3. astme vastuvõetuid, sest nende riigieksamite tulemusi on andmestikus veel väga vähe ning tõenäoliselt on nende puhul olulisemad 1. astmel saadud kogemused. Kõik tulemused, sh võõrkeelte eksamite tulemused, on teisendatud 100-pallisele skaalale.

Tabel 15. Aastatel 2014–2018 1. astmele vastuvõetute seisund järgmisel aastal keskmise riigieksami tulemuse ning õppeasutuse omandivormi lõikes

Omandivorm	Vastuvõetute arv*	Keskmine tulemus				Erinevus kõigi vastuvõetute keskmisest		
			Katkestaja			Õpib samal ÕK	Katkestas õpingud sellel ÕK, ei õpi edasi	Õpib edasi või lõpetas õpingud mõnel muul ÕK
			Väljalangeja					
		Õpib samal ÕK	Katkestas õpingud sellel ÕK, ei õpi edasi	Õpib edasi või lõpetas õpingud mõnel muul ÕK	Kokku			
avalik-õiguslik	29 344	69,0	65,0	70,7	68,6	0,4	-3,7	2,1
eraõppeasutus	3 450	60,7	60,8	64,2	60,9	-0,2	-0,1	3,3
riigi õppeasutus	8 860	60,5	56,6	61,8	60,2	0,3	-3,6	1,7
Kokku	41 654	66,5	63,0	69,4	66,2	0,3	-3,2	3,2

Märkus: * Vastuvõetute arv, kelle kolme parima riigieksami tulemust arvesse võetakse

Allikas: EHIS

Riigieksamite korraldust on nende aastate jooksul olnud mõnevõrra muudetud ning seetõttu ei saa aastaid päris täpselt omavahel võrrelda – näiteks kitsa ja laia matemaatika tulemused ei ole võrreldavad. Nende erisustega arvestades püütakse siiski 2014–2018

¹² Tõenäoliselt on selle tõusu taga ka andmete kvaliteedi paranemine – ehk ei märgita kergekäeliselt enam „muud põhjused“, vaid püütakse jõuda tegeliku põhjuseni. TLÜ on siiski kõikide välisüliõpilaste puhul nendel aastatel põhjuseks märkinud „muud põhjused“.

aastate kohta kokkuvõtlikult välja selgitada, kas õpingute katkestajate ja mittekatkestajate vahel on erinevusi riigieksamitulemuste põhjal.

1. astme vastuvõetute hulgas ei ole aastate 2014–2018 lõikes muutunud nende osakaal, kelle kohta on teada kolme parema riigieksami tulemus (87%) ja ka riigieksamite keskmine tulemus, mis on 67 punkti lähedal. Katkestavad ja järgmisel aastal ei tule uuesti kõrgharidustasemele õppima pigem madalama keskmise eksamitulemusega inimesed. Samuti paistab silma, et avalik-õiguslikesse ülikoolidesse on vastu võetud kõrgema keskmise riigieksamitulemusega inimesed. Kõige madalamate tulemustega vastuvõetud on riigi rakenduskõrgkoolides.

Tabel 16. Aastatel 2014–2018 1. astmele vastuvõetute seisund järgmisel aastal keskmise riigieksamitulemuse ja valdkonna järgi

Valdkond	N	Keskmine tulemus				Erinevus kõigi vastuvõetute keskmisest		
		Õpib samal ÕK	Katkestaja		Kokku	Õpib samal ÕK	Katkesta s õpingud sellel ÕK, ei õpi edasi	Õpib edasi või lõpetas õpingud mõnel muul ÕK
			Välja-langeja					
Haridus	1 989	60,3	60,6	67,0	60,7	-0,3	-0,1	6,4
Humanitaaria ja kunstid	5 554	66,6	62,4	68,1	66,1	0,4	-3,7	1,9
Sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave	2 575	69,2	65,0	69,7	68,8	0,4	-3,8	0,9
Ärindus, haldus ja õigus	7 612	65,2	63,0	70,5	65,1	0,1	-2,1	5,4
Loodusteadused, matemaatika ja statistika	2 533	73,0	69,2	73,1	72,5	0,5	-3,3	0,6
Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad	4 391	74,0	70,4	73,8	73,3	0,7	-3,0	0,5
Tehnika, tootmine ja ehitus	7 319	64,9	60,6	67,4	64,3	0,5	-3,7	3,1
Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	755	61,8	55,6	64,4	60,8	1,0	-5,2	3,6
Tervis ja heaolu	5 621	66,4	61,6	69,2	66,1	0,3	-4,5	3,1
Teenindus	3 305	61,9	57,5	61,5	61,2	0,7	-3,7	0,3
Kokku	41 654	66,5	63,0	69,4	66,2	0,3	-3,2	3,2

Allikas: EHIS

TABEL 16 andmetest saab välja lugeda, et kõige kõrgema keskmise hindegaga sisseastujad on sotsiaalteaduste, looduse ja IKT valdkonnas. Kõige madalamate keskmiste hinnetega

võetakse vastu hariduse, põllumajanduse ja teeninduse valdkonda. Võrreldes samal õppekohal edasiõppijaid ja väljalangejaid võib öelda, et väljalangejate keskmine riigieksami tulemus on veidi madalam kui edasiõppijate oma. Tõenäoliselt on põhjus selles, et uuesti sisseastumiseks on 1. astmel üldjuhul vaja häid riigieksamitulemusi ning madalamate tulemustega inimesed järgmisel aastal ei kandideeri või ei saa soovitud erialale sisse.

Esimesel aastal õpingud katkestanute edasiõppimine

Edasiõppimist vaadatakse lähemalt viimase kolme aasta kohta. Varasemad aastad on välja jäetud, kuna soovime detailsemalt uurida praegusel kõrgharidusmaastikul tegutsevate õppeasutuste ja eelistatavate valdkondade omavahelisi seoseid. Aegreas ei ole esimesel aastal katkestajate ega väljalangejate osakaal pärast kõrgharidusreformi olulisel määral muutunud: katkestajaid on 21–22% ja väljalangejaid u 15%, üksnes 2017. aastal tõusis katkestajate osakaal pisut.

Valdkond

Uurime, kas see, millises valdkonnas on 1. aastal katkestaja õppinud, mõjutab tema jätkamist kõrghariduses, ning juhul, kui ta jätkab, siis kas ta vahetab valdkonda või jätkab samas valdkonnas. Kuna valdkondi on ainult kümme ja need on üsna erinevad, võib täie kindlusega öelda, et valdkonna vahetajad ei õpi edasi samal erialal. Nende puhul vaadatakse lähemalt, millistesse valdkondadesse (tabelites lühend vk) nad suunduvad.

Tabel 17. Aastatel 2016–2018 vastuvõetute katkestamine ja järgmisel aastal kõrghariduses jätkamine valdkondade lõikes

Valdkond ¹³	Vastuvõetute arv	Katkestajate osakaal	Katkestaja					Samas vk-s jätkajate osakaal edasiõppijatest
			Väljalangeja	Õpib edasi samas vk-s	Õpib edasi teises vk-s	Lõpetas õpingud muul OK	Edasiõppijate osakaal katkestajatest	
HAR	2 999	15%	329	38	69	2	24.9%	36%
HUM	5 967	19%	821	149	189	3	29.3%	44%
SOTS	3 026	18%	415	23	116		25.1%	17%
ÄRI	10 371	19%	1 525	161	254	3	21.5%	39%
LOOD	3 012	28%	503	48	306	1	41.4%	14%
IKT	4 613	26%	847	143	193	4	28.6%	43%
TEHN	6 758	29%	1 422	204	343	1	27.8%	37%
PÕL	823	26%	161	10	44		25.1%	19%
TERV	5 112	14%	468	122	125	3	34.8%	49%
TEEN	2 549	22%	443	21	89	1	20.0%	19%
Kokku	45 230	21.2%	6 934	919	1 728	18	27.8%	35%

Allikas: EHIS

¹³ Lühendid tabelis: Haridus – HAR, Humanitaaria ja kunstid – HUM, Sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave – SOTS, Ärindus, haldus ja õigus – ÄRI, Loodusteadused, matemaatika ja statistika – LOOD, Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad – IKT, Tehnika, tootmine ja ehitus – TEHN, Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria – PÕL, Tervis ja heaolu – TERV, Teenindus – TEEN

Katkestajatest õpib kõige enam edasi neid, kes olid vastu võetud looduse ja tervise valdkonda. Tervise valdkonna katkestajatest ligi pooled jätkavad õppimist samas valdkonnas. Ka IKT ja humanitaaria katkestajatest jätkab samas valdkonnas üle 40%. Looduse valdkonnas õppinud seevastu enamasti vahetavad valdkonda. Kõige vähem jätkavad järgmisel aastal kõrghariduses teeninduse ja äri valdkonna katkestajaid.

Tabel 18. Aastatel 2016–2018 1. aastal katkestanute ja valdkonda vahetanute edasiõppimise valdkond

Valdkond, mis katkestati	Edasiõppimise valdkond									
	HAR	HUM	SOTS	ÄRI	LOOD	IKT	TEHN	PÕL	TERV	TEEN
HAR		29%	6%	12%	4%	4%	12%	1%	25%	7%
HUM	13%		13%	24%	10%	5%	11%	1%	19%	5%
SOTS	5%	18%		32%	3%	12%	7%	2%	16%	6%
ÄRI	8%	19%	14%		6%	11%	16%	3%	13%	9%
LOOD	5%	9%	7%	10%		13%	15%	3%	34%	5%
IKT	4%	13%	9%	21%	12%		25%	2%	7%	7%
TEHN	6%	11%	5%	26%	10%	23%		3%	8%	9%
PÕL	9%	5%	7%	14%	14%	2%	14%		30%	7%
TERV	12%	16%	6%	23%	9%	14%	14%	1%		5%
TEEN	4%	11%	4%	25%	6%	7%	20%	6%	17%	
Kokku	7%	12%	8%	18%	7%	11%	12%	2%	16%	6%

Allikas: EHIS

TABELIST 18 selgub, millistesse valdkondadesse katkestajad kõige enam edasi õppima lähevad. Kõige enam minnakse õppima ärimajanduse, halduse ja õiguse valdkonda, aga palju tervise valdkonda. Näiteks põllumajandusõpingute katkestajatest iga kolmas läheb üle tervise valdkonda. Väga palju jõuab tervise valdkonda ka looduse valdkonna katkestajaid. IKT ja tehnika valdkonnad vahetavad omavahel tudengeid. Haridusest liigutakse humanitaariasse, vastupidi mitte nii sageli.

Kui välja arvata äri valdkonda suunduvad, ei tee valdkonna vahetajad siiski päris kannapööret, vaid õpivad enamasti edasi sarnaseid erialasid. Põhjus võib olla selles, et õppiija peab oma eeldusi, teadmisi ja oskusi sarnases valdkonnas jätkamiseks sobivamaks kui valdkonna vahetamiseks (reaalia *versus* humanitaaria vms).

Õppeasutus

Lisaks õpitavale erialale mängib kõrghariduse omandamises suurt rolli õppeasutus. Eestis on küll mitu spetsiifilisi erialasid pakkuvat kõrgkooli (Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, Eesti Lennuakadeemia, tervishoiukõrgkoolid, usuteadust õpetavad erakõrgkoolid¹⁴), kuid suuremates ülikoolides on ka kattuvaid erialasid ja valdkondi. Seega võib ühes kõrgkoolis õpingud katkestanu jätkata õpinguid teises kõrgkoolis, kuna tema katkestamise taga ei olnud niivõrd eriala mittesobivus, vaid soov õppida teises õppeasutuses.

Kõige suurem katkestajate osakaal oli Euroakadeemias, Eesti Infotehnoloogia Kolledžis ja Eesti Maaülikoolis (TABEL 19). Kõige enam katkestajaid (40% või enam), kes järgmisel aastal kõrghariduses jätkasid, oli Kõrgemas Kunstikoolis Pallas, Tartu Tervishoiu Kõrgkoolis ja Tartu Ülikoolis. Tartu Ülikooli katkestajatest ei vaheta õppeasutust 55%. Oma õppeasutuses eelistavad jätkata ka Eesti Infotehnoloogia Kolledži ja Tallinna Tehnikaülikooli, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ning Eesti Kunstiakadeemia üliõpilased.

Tabel 19. Aastatel 2016–2018 vastuvõetute katkestamine ja edasiõppimine õppeasutuste lõikes

Õppeasutus	Vastuvõetute arv	Katkestajate osakaal	Väljalangejate osakaal	Edasiõppijaid katkestajatest	Samas õppeasutuses jätkajaid edasiõppijatest
EELK Usuteaduse Instituut	68	18%	16%	8%	0%
Eesti EKB Liit Kõrgem Usuteaduslik Seminar	38	8%	8%	0%	
Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor	1 496	28%	26%	8%	16%
Eesti Infotehnoloogia Kolledž	338	33%	28%	15%	50%
Eesti Kunstiakadeemia	1 021	11%	8%	24%	46%
Eesti Lennuakadeemia	177	15%	10%	37%	10%
Eesti Maaülikool	2 791	29%	21%	28%	34%
Eesti Metodisti Kiriku Teoloogiline Seminar	68	19%	19%	0%	
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	661	11%	9%	22%	44%
Estonian Business School	1 071	16%	14%	11%	0%
Euroakadeemia	663	43%	37%	15%	5%
Kaitseväge Akadeemia	216	19%	14%	25%	11%
Kõrgem Kunstikool Pallas	227	9%	5%	48%	10%
Lääne-Viru Rakenduskõrgkool	1 011	17%	15%	15%	8%

¹⁴ EELK Usuteaduse Instituut, Eesti EKB Liit Kõrgem Usuteaduslik Seminar, Tartu Teoloogia Akadeemia ja Eesti Metodisti Kiriku Teoloogiline Seminar on selles ülevaate osas koondatud „teoloogiat õpetavate kõrgkoolide“ rühma.

Õppeasutus	Vastuvõetute arv	Katkestajate osakaal	Väljalangejate osakaal	Edasiõppijaid katkestajatest	Samas õppeasutuses jätkajaid edasiõppijatest
Sisekaitseakadeemia	619	11%	9%	17%	0%
Tallinna Tehnikakõrgkool	1 985	28%	23%	17%	24%
Tallinna Tehnikaülikool	10 319	26%	18%	31%	49%
Tallinna Tervishoiu Kõrgkool	1 561	12%	9%	27%	11%
Tallinna Ülikool	7 353	21%	16%	22%	35%
Tartu Tervishoiu Kõrgkool	1 055	19%	11%	44%	30%
Tartu Ülikool	12 491	17%	10%	39%	55%
Kokku	145 229	7%	5%	28%	43%

Allikas: EHIS

Õppeasutust vahetavad 1. aastal katkestanud valivad edasiõppimiseks kõige enam Tartu ülikooli (22% kõigist õppeasutust vahetajatest), järgnevad 15%-ga Tallinna Tehnikaülikool ja Tallinna Ülikool.

Vastuvõetutest, kes katkestasid 2016.–2018. aastal, õppis kõige enam õppeasutuse vahetajaid põllumajanduse, tervise ja teeninduse valdkonnas. IKT õpingute katkestajad õpivad aga rohkem edasi samas õppeasutuses.

Kas õppeasutuse vahetajad vahetavad ka valdkonda?

Õppeasutuse vahetajatest 71% läheb õppima mõnda teises valdkonda (TABEL 20). 93% Tallinna Tehnikakõrgkooli katkestajatest ja 84% Eesti Maaülikooli katkestajatest, kes suunduvad edasi õppima mõnda teise kõrgkooli, vahetavad ka valdkonda.

Tabel 20. Aastatel 2016–2018 vastuvõetutest katkestajate edasiõppimine samas või uues asutuses/valdkonnas

Jätkab samas õppeasutuses	Jätkab samas valdkonnas			Uues valdkonnas jätkajate osakaal
	Ei	Jah	Kokku	
Jah	656	484	1140	58%
Ei	1072	435	1507	71%
Kokku	1728	919	2647	65%

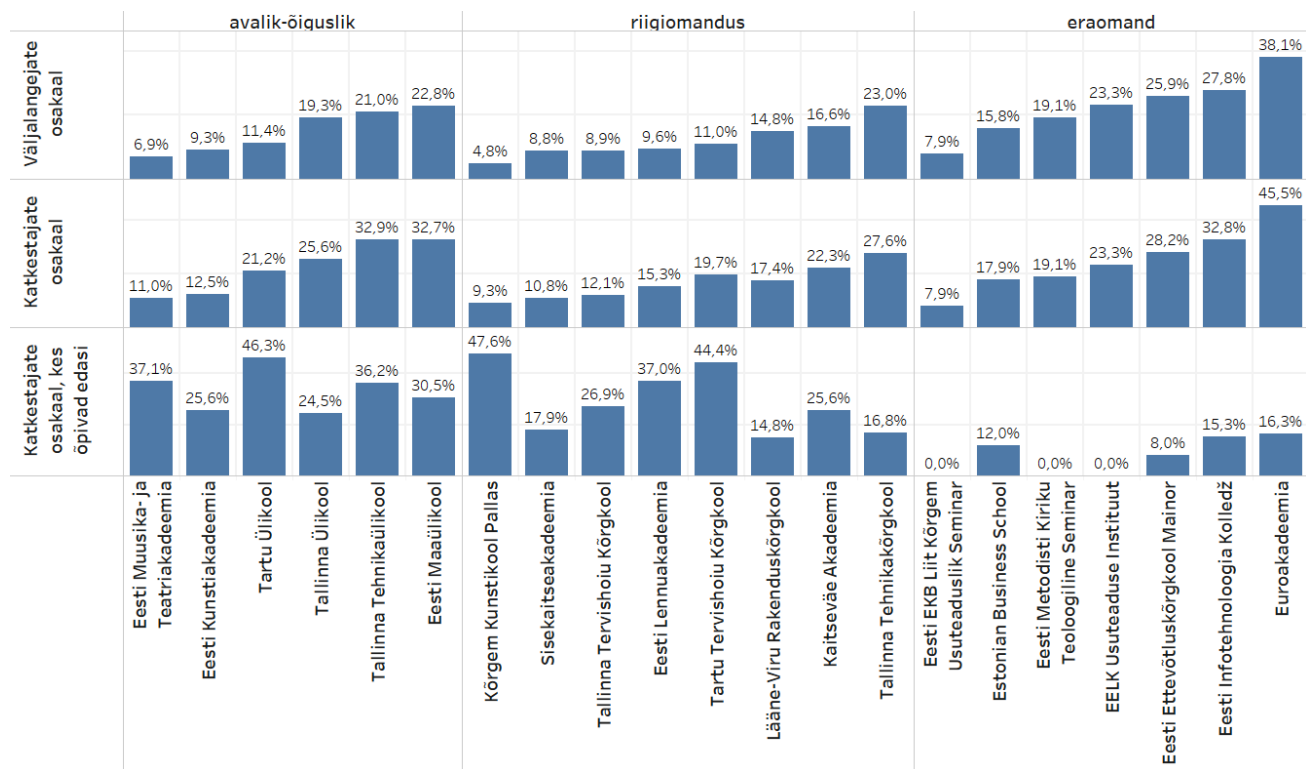
Allikas: EHIS

Neist, kes jäävad samasse õppeasutusse, jätkab 58% õpinguid mõnes teises valdkonnas. Rohkem on valdkonna vahetajaid Tartu Ülikoolis, kus pea 3/4 õpivad järgmisel aastal samas õppeasutuses, aga uues valdkonnas. Palju samas õppeasutuses jätkajaist

vahetavad valdkonda ka Tallinna Ülikoolis (62%). Teistes õppeasutustes jääb valdkonna vahetajate osakaal alla 50%. Osalt on see tingitud vähesest valdkondade arvust mõnes õppeasutuses, näiteks rakenduskõrgkoolides ongi ainult 1–2 valdkonda.

Kõrghariduse 1. astmele vastuvõetutest väljalangejad õppeasutuste lõikes

Järgneval joonisel on esitatud väljalangejate osakaalud viimasel kolmel aastal õppeasutuste lõikes.

Joonis 13. Aastatel 2016–2018 1. astmele vastuvõetutest katkestanute ja väljalangenute osakaalud ning osakaal neist katkestanutest, kes järgmisel aastal olid uuesti õppima tulnud, õppeasutuste kaupa

Andmed: EHIS

Joonisel 13 nähtub, et mõne õppeasutuse katkestajad ei lange välja kõrgharidusest, vaid jätkavad järgmisel aastal õpinguid kas samas või mõnes teises õppeasutuses. Näiteks nii Tartu Ülikooli kui ka Kõrgema Kunstikooli Pallas katkestanutest ligi pooled jätkavad katkestamisele järgneval aastal õpinguid. See suurendab tõenäosust, et õpingud katkestanu jõuab siiski kõrghariduse omandamiseni.

Varasema kõrghariduse olemasolu ja selle mõju katkestamisele

Metoodika

Varasema hariduse puhul vaadatakse:

- EHISesse märgitud lõpetamisi, kus lõpetamise kuupäev on vastuvõtu kuupäevast varasem;
- sisseastumise aastal õppeasutuse poolt EHISe väljal „Haridustase õppima asumisel (KOOL)“ märgitud õpe (näiteks „512 bakalaureuseõpe“¹⁵)

Inimesel võib olla EHISes märgitud mitu kõrghariduse lõpetamist ja samuti on õppeasutus märkinud tema haridustaseme õppima asumisel. Neid kõiki võrreldakse tasemega, millele inimene vastu võetakse.

Integreeritud õpe annab lõpetamisel magistritaseme (ISCED 7), seega integreeritud õppesse vastuvõetutel loetakse vastuvõtuga samal tasemel olevaks varasem¹⁶magistriõppe lõpetamine. Teisalt on see siiski 1. astme õpe (ei eelda varasemat kõrghariduse olemasolu) ja vastuvõetuid arvestatakse 1. astme õppijate hulgas.

Õppeasutuse andmetele tuginedes on varem sama või kõrgema taseme hariduse omandanud tuvastatud rohkem, kui ainult EHISe andmetelt saab välja lugeda (EHISe andmeid ei ole enne 2005. aastat).

Seega saab varasemat haridust välja selgitada kahel moel, millest mõlemal on oma piirangud:

1) ainult EHISes olevad lõpetamised (edaspidi EHIS):

- andmeid ei ole kõikide vastuvõetute kohta (nt need, kes on lõpetanud enne 2005. aastat või on kõrghariduse omandanud välismaal);
- varasema hariduse olemasolul korral saame vaadata ka valdkonda, mis on varem lõpetatud;
- välisüliõpilaste kohta EHISes enamasti varasemate lõpetamiste andmeid ei ole (v.a juhul, kui nad on Eestis eelmise kõrgharidusõppe lõpetanud). Seetõttu jäetakse välisüliõpilased EHISe andmetele põhinevast ülevaate osast välja;

2) EHISes olevad lõpetamised ja õppeasutuse märgitud varasem haridus (edaspidi EHIS+õa):

- neist on arvestatud kõrgeim (juhul, kui kõrgharidus oli omandatud enne EHISe aega võib õppeasutuse märgitud tase olla kõrgem);

¹⁵ See õpe oli kasutusel enne 3+2 süsteemile üleminekut. Üldjuhul on tegemist 4-aastase 1. astme õppekavaga, millele astumiseks ei olnud vaja varasemat kõrgharidust. Lõpetamisel saadi aga magistrikraadiga võrdsustatud kvalifikatsioon, mistõttu selle õppe lõpetajate haridustase on ISCED 7.

¹⁶ Magistriõppe lõpetamise all mõeldakse ICSED7-le vastava hariduse omandamist – see tähendab, et arvesse läheb ka varasematel aastatel lõpetatud kõrgharidus, mis on magistritasemega võrdsustatud.

- nende kahe välja andmete põhjal saame kõikide vastuvõetute varasema hariduse andmed;
- ei ole alati päris täpne, sest kool ei küsi kõrgeimat, vaid vajalikku haridustaset (näiteks magistriõppesse asumisel nõutakse bakalaureusekraadi ning see, et inimesel on juba magistri- või doktorikraad, jääb teadmata ja tema kõrgeimaks haridustasemeks on vastuvõtul märgitud bakalaureus).

Vastuvõetute vanus

Esmalt uuritakse vastuvõetute varasemat haridust eespool kirjeldatud kombineeritud meetodil. Seetõttu saab analüüsida kõiki vastuvõetuid.

Vastuvõetud üliõpilaste keskmine vanus Eestis on tõusnud (TABEL 21). Kui aastal 2011 oli keskmine vanus 24 aastat, siis aastal 2018 poolteist aastat enam. Välisüliõpilaste ja Eesti üliõpilaste vahel ei ole suurt erinevust – kui 2011. aastal olid välisüliõpilased Eesti üliõpilastest veidi vanemad, siis nüüdseks on vahe pea olematu. Vastuvõetute keskmine vanus kõrghariduse eri astmetel on loomulikult erinev, aga erineb ka nende muutumine ajas – kui 1. ja 3. astmele õppima asunute keskmine vanus on tõusnud ainult pool aastat, siis 2. astmele minnakse õppima keskmiselt 2,8 aastat vanemana.

Tabel 21. Aastatel 2011–2018 vastuvõetute keskmine vanus

Aasta	Välisüliõpilane		Aste			Kokku
	Ei	Jah	1	2	3	
2011	24,0	24,5	22,9	26,9	30,4	24,0
2012	24,1	24,0	23,0	27,0	28,8	24,1
2013	24,4	24,2	23,1	27,4	29,8	24,4
2014	24,6	24,6	23,1	27,9	29,8	24,6
2015	24,8	24,9	23,3	28,3	29,7	24,8
2016	25,1	25,1	23,5	28,4	30,1	25,1
2017	25,3	25,3	23,6	28,9	30,0	25,3
2018	25,6	25,5	23,5	29,7	31,0	25,6

Allikas: EHIS

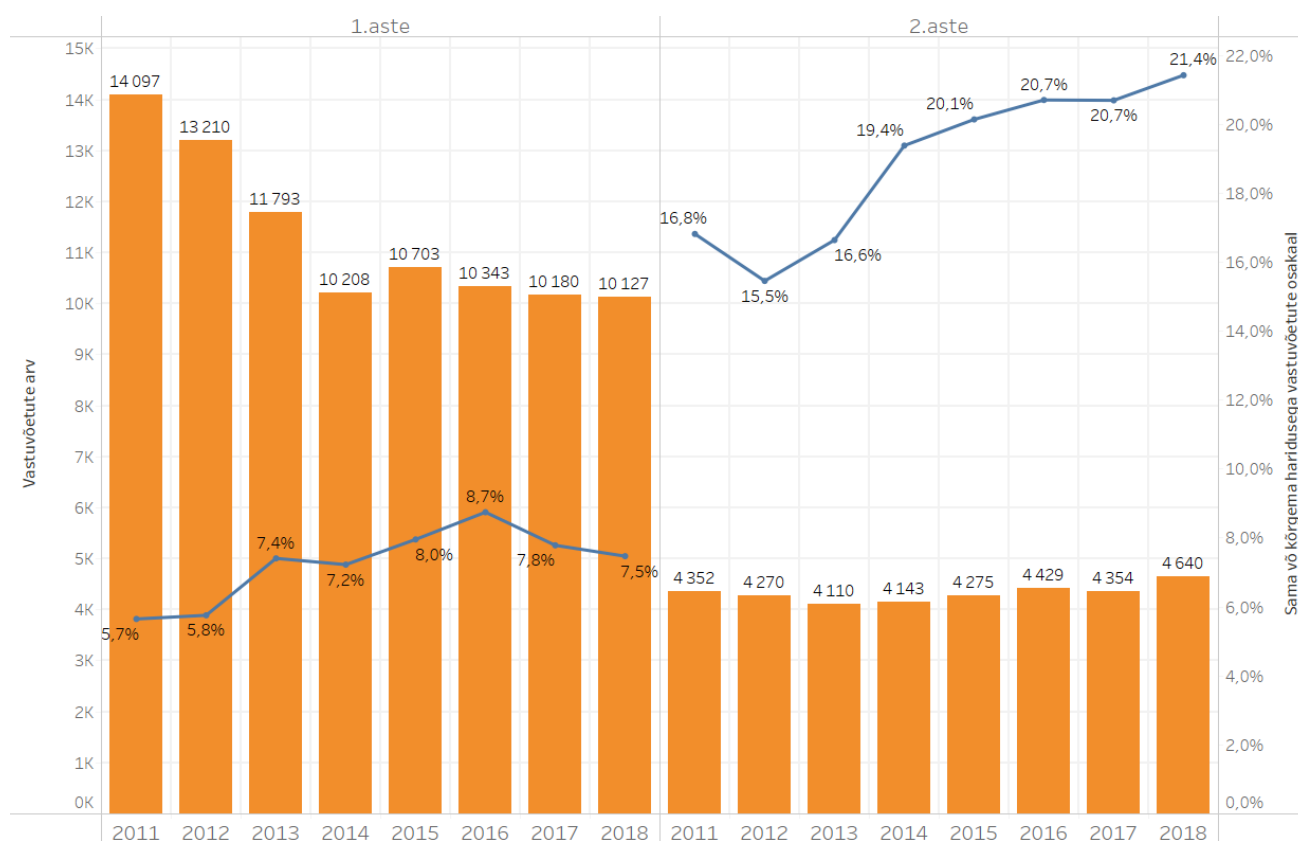
Üheks keskmine vanuse tõusu põhjuseks võib eriti magistriõpingute alguses olla see, et paljud õppima asuvad ei tule omandama mitte esimest, vaid mitmendat kõrgharidust. See on üks hüpotees, millele püütakse edasises ülevaates kinnitust leida. Teine küsimus, millele vastust otsitakse, on eelneva sama tasemega hariduse mõju katkestamisele – kas need, kes on juba samal tasemel hariduse omandanud, katkestavad rohkem või vähem kui need, kellel seda taset veel omandatud ei ole.

Varasema haridusega vastuvõetute osakaal

Järgnevas osas uuritakse, kas isikul oli sama või kõrgem haridus kui see, millele ta vastu võetakse. 2018. aastal oli selliseid üliõpilasi EHISe ja õppeasutuste kombineeritud andmetel 12%.

Doktoriõppesse vastuvõetutel on varasem sama taseme haridus erandjuhtudel. Näiteks 2011. aastal võeti vastu viis varasema doktorikraadiga isikut, järgmistel aastatel on neid olnud üksikuid. Seetõttu jäetakse edasises analüüsis 3. aste vaatluse alt välja.

2. astmel on märgatavalt kasvanud sama või kõrgema tasemega varasema haridusega inimeste osakaal. 2018. aastal oli see EHISe ja õppeasutuste andmetel ligi viie protsendi võrra kõrgem kui 2011. aastal ning on alates 2012. aastast pidevalt kasvanud.

Joonis 14. Aastatel 2011–2018 vastuvõetute arv 1. ja 2. astmel ning nendest sama või kõrgema varasema haridusega inimeste osakaal (EHIS+õa andmetel)

Allikas: EHIS

JOONISEL 14 on näha, et kuni 2014. aastani 1. astmele vastuvõetute arv kahanes, ent seejärel stabiliseerus. Sama või kõrgema taseme varasema haridusega inimeste osakaalu kasv võib olla tingitud ka täpsustunud andmetest – järjest enam on neid aastaid, mille kohta EHISes on andmed olemas. Võib öelda, et praegustest magistriõppesse astunutest vähemalt viiendik on varem selle või kõrgema haridustaseme juba omandanud. Nende magistriõppesse vastuvõetute keskmine vanus, kellel ei ole varem omandatud sama või

kõrgemat haridustaset, oli 2011. aastal 26 ja 2018. aastal 29 aastat. Seevastu nende vanus, kellel see haridustase on juba omandatud, on tõusnud 32 aastalt 34 aastani. Ligi 5-aastane vanusevahe näitab, et uuesti ei tulda õppima mitte kohe pärast eelmise õppe lõpetamist, vaid mõned aastad hiljem. Üldjuhul ei jäeta vahet ikkagi kuigi pikaks.

Õppeasutustest õpib ligi 30% sama või kõrgema varasema haridusega vastuvõetuid teoloogiat õpetavates kõrgkoolides, Eesti Infotehnoloogia Kolledžis, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias ning Euroakadeemias, 20% ringis aga tervishoiukõrgkoolides.

Üsna sarnane on pilt avaneb ainult EHISe andmete põhjal. Siin jäetakse välja välisüliõpilased, sest nende kohta EHISes varasemad lõpetamised enamasti puuduvad ning nende varasema hariduse kohta ei ole seega kindlaid andmeid.

Ka sel juhul on 1. astme vastuvõetutest 5–9% varem omandanud sama või kõrgema taseme hariduse. Magistriõppes on erinevus siiski märgatav – EHISes on ainult 13% 2018. aasta vastuvõetutest varem lõpetanud sama või kõrgema haridustaseme (EHIS+õa andmetel 21,4%). Sama või kõrgemat haridusega vastuvõetute arvu kasvukõver on siiski sarnane EHIS+õa andmetega, ulatudes 7,6%-st 2012. aastal 12,9%-ni 2018. aastal.

Kas soovitakse õppida uut eriala?

Sellel küsimusele vastamiseks vaadatakse, kas valdkond, mida õppima tullakse, erineb varem lõpetatud valdkonnast. Vaatluse all on ainult Eesti üliõpilased, kelle kohta on olemas EHISes varasema kõrghariduse lõpetamise andmed.

Tabel 22. Aastatel 2011–2018 1. ja 2. astmele vastuvõetute arv, neist sama või kõrgema haridusega inimeste osakaal ning nendest sama valdkonna lõpetanute osakaal (EHIS andmetel)

Valdkond ¹⁷	1. aste			2. aste		
	Vastuvõetute arv	On sama või kõrgema haridusastme lõpetanud	sh on sama valdkonna lõpetanud	Vastuvõetute arv	On sama või kõrgema haridusastme lõpetanud	sh on sama valdkonna lõpetanud
HAR	4 560	8%	15%	3 548	12%	37%
HUM	10 626	8%	35%	3 322	11%	51%
SOTS	5 363	4%	8%	2 348	10%	21%
ÄRI	17 251	7%	27%	8 433	12%	38%
LOOD	4 938	2%	11%	2 341	3%	26%
IKT	7 893	10%	3%	2 229	16%	6%
TEHN	15 152	4%	30%	4 259	5%	67%
PÕL	1 626	2%	0%	604	5%	27%
TERV	11 588	13%	51%	1 397	7%	28%
TEEN	6 558	4%	11%	1 160	5%	10%
Kokku	85 555	7%	29%	29 641	10%	35%

Allikas: EHIS

Nii 1. kui 2. astmel on väga paljudel IKT valdkonda astujatel juba olemas sama või kõrgem haridustase, mis on aga enamasti omandatud mõnes teises valdkonnas.

Ligi kolmandik sama või kõrgema varasema haridusega vastuvõetutest on lõpetanud sama valdkonna. 1. astmel on kõige rohkem samasse valdkonda vastuvõetuid tervise, humanitaaria, tehnika ja äri valdkondades. 2. astmel aga on hariduse valdkonnas 12% vastuvõetutel juba olemas magistritase ja üle kolmandikul juhtudest on see samuti omandatud hariduse valdkonnas.

¹⁷ Lühendid tabelis: Haridus – HAR, Humanitaaria ja kunstid – HUM, Sotsiaalteadused, ajakirjandus ja teave – SOTS, Ärindus, haldus ja õigus – ÄRI, Loodusteadused, matemaatika ja statistika – LOOD, Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad – IKT, Tehnika, tootmine ja ehitus – TEHN, Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria – PÕL, Tervis ja heaolu – TERV, Teenindus - TEEN

Selgub, et väga paljud uuesti samale või madalamale tasemele õppima asujad on eelnevalt lõpetanud äri valdkonna (22%). Palju on tulijaid ka humanitaaria, sotsiaalteaduste ja tehnika valdkonnas.

Tabel 23. Aastatel 2011–2018 1. ja 2. astmele vastuvõetud, kellel oli sama või kõrgema tasemega haridus mõnes teises valdkonnas (EHIS andmetel)

Valdkond	Vastuvõetute arv, kellel on sama või kõrgem haridus	Varem lõpetatud muu valdkond									
		HAR	HUM	SOTS	ÄRI	LOOD	IKT	TEHN	PÕL	TERV	TEEN
HAR	563		29%	10%	22%	12%	2%	7%	2%	12%	4%
HUM	738	14%		13%	35%	8%	3%	9%	2%	12%	5%
SOTS	387	10%	28%		30%	6%	2%	8%	3%	10%	4%
ÄRI	1 540	10%	18%	15%		10%	3%	20%	4%	12%	8%
LOOD	145	6%	18%	7%	23%		8%	15%	3%	15%	6%
IKT	1 119	4%	14%	15%	25%	16%		15%	1%	4%	6%
TEHN	550	4%	14%	8%	40%	12%	4%		3%	6%	9%
PÕL	50	4%	14%	6%	28%	20%	0%	10%		12%	6%
TERV	805	12%	18%	12%	28%	12%	1%	7%	3%		7%
TEEN	267	5%	16%	13%	30%	12%	4%	13%	1%	7%	
Kokku	6 164	8%	16%	12%	22%	11%	2%	12%	2%	8%	6%

Allikas: EHIS

Õppeasutusi uurides tuleb välja, et tervishoiukõrgkoolides on üle poole vastuvõetutest varem lõpetanud sama või kõrgema taseme õppe samas valdkonnas – see seletab ka kogu tervise valdkonna vastuvõetute suurt varem sama valdkonna lõpetanute osakaalu. Veel on palju sama valdkonna varasema haridusega vastuvõetuid Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias ning Kõrgemas Kunstikoolis Pallas. Kõik need kõrgkoolid on samas sellised, kus ongi ainult üks põhivaldkond, kus õppima asumiseks on vaja selle valdkonna pädevust.

Eelneva kõrghariduse mõju katkestamisele

Uurime, kas on märgatavat vahet kahe grupi katkestamisnäitajate vahel: need, kellel oli varasem sama või kõrgem haridus, ning need, kellel oli madalam haridus.

Selles ülevaate osas on võimalik jälle vaadelda kõiki vastuvõetuid, võttes arvesse nii EHISes olevad lõpetamised kui õppeasutuse poolt märgitud varasema hariduse. Seetõttu on vaatluse all kõik vastuvõetud (sh välisüliõpilased).

Selgub, et nii 1. kui ka 2. astme vastuvõetute puhul ei mõjuta varasema sama või kõrgema hariduse olemasolu olulisel määral katkestamist (TABEL 24). 2. astmel on küll kahe protsendipunkti võrra enam katkestajaid nende hulgas, kellel on juba magistrikraaad. 1. astmel on vastupidi – varasema kõrghariduseta vastuvõetutest katkestab 25%, juba kõrgharidusega vastuvõetutest aga 23%.

Tabel 24. Varasema hariduse mõju katkestamisele aastatel 2011–2018 1. ja 2. astmele vastuvõetute hulgas (EHIS+õa andmetel)

Aste	Vastuvõetute arv	Õpib	Lõpetas	Katkestas, ei õpi edasi	Katkestas ja õpib või lõpetas õpingud mõnel muul ÕK
Ei ole varasemalt sama või kõrgemat haridust					
1. aste	84 184	73,4%	1,2%	16,8%	8,5%
2. aste	28 021	85,0%	1,3%	11,2%	2,6%
Varasemalt sama või kõrgema haridusega					
1. aste	6 477	67,4%	9,2%	18,4%	5,0%
2. aste	6 552	80,1%	4,2%	14,2%	1,5%

Allikas: EHIS

Veidi suurem hulk neist, kellel sama või kõrgem varasem haridus puudus, jätkavad järgmisel aastal kõrgharidusõpinguid, seda eriti 1. astmel. 2. astmel on katkestajatest edasiõppijate osakaal väga väike.

Õpingute lõpetamine

Kõik vastuvõetud ei lõpeta õpinguid. On neid, kes katkestavad, aga tulevad hiljem samale või mõnele teisele õppekavale tagasi, ja on ka neid, kes õpivad kauem kui õppekava nominaalaeg ette näeb.

Seda, kui paljud immatrikuleeritustest on kõrghariduse omandanud, saab vaadata alles aastate pärast. Õppekavade läbimiseks kinnitatud nominaalajad on väga erinevad. On õppekavasid nominaalajaga 1 aasta, aga on ka neid, kus tuleb õppida 6 aastat.

Ülevaates tahetakse selgitada, kas või kui suurel määral need vastuvõetud, kes katkestavad oma õpingud esimesel aastal, jõuavad alustatud tasemel kõrghariduse lõpetamiseni. Näiteks kui paljud magistriõppe katkestanud siiski selle kraadi omandavad.

Iga isiku puhul vaadatud, kas ta on 10. novembriks 2019:

- lõpetanud õpingud sellel õppekohal, kuhu ta vastu võeti;
- lõpetanud õpingud mõnel teisel õppekohal, mis on sama või kõrgema tasemega kui algne õppekava;
- ei ole pärast vastuvõtmist lõpetanud kõrghariduse tasemel või on lõpetanud algse õppekava tasemest madalamal (näiteks magistriõppesse vastuvõetu lõpetas rakenduskõrghariduse) – sel juhul ei loeta teda selles ülevaate osas „lõpetajaks“.

Aastatel 2011–2018 vastuvõetutest üle poole on õppinud 3–3,5 aastastel õppekavadel (TABEL 25). Kõik 2. astme üliõpilased on õppinud 1–2 aastat (98,6% neist 2-aastasel õppekaval ja väike osa 1–1,5-aastastel õppekavadel). 1. astme üliõpilastest enamik õppis 3–3,5 aastastel õppekavadel. Doktoriõppe nominaalaeg on neli aastat.

Tabel 25. Aastatel 2011–2018 vastuvõetute arv õppe ja nominaalaja lõikes

Nominaalaeg	Õpe	Vastuvõetute arv	Osakaal
1–2 aastat	magistriõpe	34 573	27%
3–3,5 aastat	bakalaureuseõpe, rakenduskõrgharidus	71 040	55%
4–4,5 aastat	bakalaureuseõpe, rakenduskõrgharidus	14 075	11%
4 aastat	doktoriõpe	3 300	3%
5–6 aastat	integreeritud õpe	5 546	4%
Kokku		128 534	100%

Allikas: EHIS

Paljud ei lõpeta siiski nominaalajaga. Enamik võtab mingil perioodi akadeemilist puhkust, osa katkestavad, aga tulevad mingi aja pärast uuesti õppima, jätkates kas

varasemaid õpinguid või astudes uuele õppekavale. Lisaks pikendab ametlikku õpingute aega eesti keele lisaõpe või vähemalt 3-kuuline välismaal õppimine. Kuna statistikas ei ole õpitud ajast neid perioode lahutatud, siis on kõrghariduse tulemusrahastamisel välja töötatud metoodika, mille kohaselt loetakse nominaalajaga lõpetajaks need, kellel alla 4-aastase õppekava lõpetamiseks on kulunud nominaalajale lisaks kuni aasta ning 4-aastaste ja pikemate õppekavade puhul kuni kaks aastat lisaõppeaega¹⁸.

Järgnevas tabelis on esitatud sellele metoodikale vastavalt lõpetanute osakaal vastuvõetutest, kes jõudsid lõpetada vastavalt oma õppekava nominaalkestusele, millele oli lisatud 1 või 2 aastat¹⁹. Arvesse on võetud ainult selle õppekoha lõpetamist, millele üliõpilane vastu võeti.

Tabel 26. Aastatel 2011–2016 vastuvõetutest nominaalajaga (+1/2 aastat) lõpetanute osakaal astmete ja õppekava nominaalkestuse järgi (lõpetamised kuni 10.11.2019)

Lisatud aastaid	1	2	2	1	2
	1. aste			2. aste	3. aste
Vastuvõtu aasta / Nominaalaeg	3–3,5 aastat	4 aastat	4,5–6 aastat	1–2 aastat	4 aastat
2011 ²⁰	41,5%	35,0%	55,5%	46,7%	23,6%
2012	43,6%	35,5%		47,7%	29,9%
2013	47,1%	41,9%		51,8%	29,3%
2014	50,7%			54,3%	
2015				52,9%	
2016				55,4%	

Allikas: EHIS

Igal järgneval aastal on lõpetajate osakaal kasvanud ja võib öelda, et nominaalajaga lõpetatakse järjest rohkem. Võimalik, et siin on oma osa ka üliõpilaste arvu vähenemisel – õppima tulevad paremini motiveeritud ja teadlikuma valiku teinud inimesed. Loomulikult võib paremate tulemuste taga olla ka õppeasutuste tõhusam töö.

¹⁸ Õpitud aeg = õppekoha lõpetamise kuupäev – õppima asumise kuupäev (või reorganiseeritud õppeasutusse õppima asumise kuupäev)

¹⁹ Mõttekas on vaadata ainult nende aastate vastuvõetute käekäiku, mille korral vastuvõetutel oleks olnud vähemalt nominaalaeg +1/2 aastat aega lõpetamiseni. Kuna nominaalajad on erinevad, siis vaadatakse neid eraldi rühmades. Näiteks kuni 2-aastastele magistriõppe õppekavadele 2016. aastal vastuvõetutel on olnud lõpetamiseks aega 2+1 aastat.

²⁰ Tabelis ei ole 2017 ja 2018 aasta vastuvõetuid, sest nende nominaalaeg (+1/2 aastat) ei ole veel lõppenud 10.novembriks 2019 (hilisemaid andmeid EHISes ülevaate koostamise ajal ei olnud). Samal põhjusel ei ole mõtet vaadata näiteks 6-aastastele õppekavadele vastuvõetud aastal 2012.

Aastatel 2011–2013 1–4 aastastele 1. ja 2. astme õppekavadele vastuvõetute puhul on nominaalajaga lõpetajate osakaal kõige madalam erakõrgkoolides, kus vaid 29% vastuvõetutest jõudis lõpetamiseni.

Eriti muret tekitav on väga väike nominaalajaga lõpetajate osakaal 1. astme 4-aastastel õppekavadel ja 3. astmes.

1. astmel on alla 35% nominaalajaga lõpetajaid olnud Eesti Maaülikoolis (26,5%), Tallinna Tehnikaülikoolis (25,7%), Eesti Mereakadeemias (31,8%) ja Tallinna Tehnikakõrgkoolis (34,7%).

Üsna palju tuleb aga ette olukorda, kus inimene oma õpingud küll katkestab, kuid jätkab hiljem kas samal või mõnel teisel õppekaval. Edasi uuritakse, kui suur on nende inimeste osakaal, kes hiljem on siiski alustanud taseme lõpetanud.

Tabel 27. Osakaal aastatel 2011–2016 1. ja 2. astmele vastuvõetutest, kes on lõpetanud alustatud tasemega kõrgharidusõpingud, 1. aastal katkestanute ja mittekatkestanute rühmades²¹

Aasta / Nominaalaeg	1. aste						2. aste		3. aste	
	3–3,5-aastased õppekavad		4-aastased õppekavad		4,5–6 aastased õppekavad		1–2-aastased õppekavad		4-aastased õppekavad	
	MK	K	MK	K	MK	K	MK	K	MK	K
2011	69%	27%	58%	16%	71%	19%	69%	17%	38%	9%
2012	69%	22%	59%	15%			70%	17%	40%	0%
2013	71%	21%	63%	12%			73%	14%	32%	4%
2014	71%	17%					72%	11%		
2015							69%	7%		
2016							65%	6%		

Märkus: MK: mittekatkestaja, õpib järgmisel aastal või on järgmise aasta 10. novembriks õpingud sellel õppekohal lõpetanud; K: katkestaja, ei õpi ega olnud õpinguid sellel õppekohal lõpetanud järgmise aasta 10. novembriks; Nominaalaeg – selle õppekava nominaalaeg, millele inimene vastu võeti.

Allikas: EHIS

²¹ Arvesse võetakse ainult vastuvõetud õppekava tasemega sama taseme õppe lõpetamist. Näiteks magistriõppesse vastuvõetu, kes lõpetas rakenduskõrghariduse, ei lähe siin arvesse lõpetajana, samuti mitte integreeritud õppesse vastuvõetu (1. aste), sest tema oleks pidanud saama magistriga võrdsustatud kraadi.

Selgituseks: 71% nendest, kes astusid 2014. aastal 1. astme 3–3,5 aastastele õppekavadele ning ei katkestanud samal aastal, olid 10. novembriks 2019 lõpetanud õpingud kas sellel õppekohal, millele nad astusid või mingil muul õppekohal. Katkestajatest aga ainult 17% olid 1. astme kõrgharidusõpingud selleks ajaks lõpetanud.

Siin on lõpetajate osakaal tunduvalt suurem kui eelmises tabelis, sest puudub nominaalajaga (+1/2 aastat) lõpetamise nõue – see tähendab, et inimene võis õppida kas või kaheksa aastat ning lõpetamine läheb ikkagi arvesse.

Selgub, et ka osa katkestajatest on alustatud tasemega võrdse õppe lõpetanud. Mida enam aastaid möödub, seda suurem võiks see osakaal olla (on rohkem aega uuesti õppima asumiseks ja lõpetamiseks). Doktoriõppes on katkestajaid igal aastal paarikümne ringis, seetõttu ei ole võimalik üldistusi teha. Küll aga saab andmetest välja lugeda, et kui nominaalajal (+2 aastat) lõpetas doktoriõppe u 30% vastuvõetutest, siis andes veel mõne aasta möödudes kasvab lõpetajate osakaal ligi 40% -ni, kuid on siiski väga madal.

Väljalangejad (katkestajad, kes ei jätkanud järgmisel aastal kõrghariduses) jõuavad lõpetamiseni siiski suhteliselt harva, nagu on näha [TABELIST 28](#).

Tabel 28. Osakaal aastatel 2011–2016 1. ja 2. astme väljalangenutest, kes on alustatud taseme kõrgharidusõpingud lõpetanud

Aasta / Nominaalae	1. aste			2. aste
	3–3,5	4	4,5–6	Alla 3
2011	9%	7%	4%	6%
2012	8%	4%		8%
2013	7%	4%		6%
2014	4%			3%
2015				2%
2016				1%

Allikas: EHIS

Esimese astmel, eriti lühematel õppekavadel, omandab ka osa väljalangejatest kunagi kõrghariduse, aga võrreldes katkestajatega, kes kohe järgmisel aastal edasi õppisid, on nende osakaal tunduvalt madalam.

Ettepanek uue indikaatori kasutusele võtmiseks

Siiani kasutusel olnud indikaator „Õppetöö katkestajate osakaal kõrghariduses õpingute esimesel aastal“ näitas, kui suur osa (keskmiselt 21%) vastuvõetutest katkestab alustatud õppekohal õppimise.

Siiski leiavad paljud 1. astme õppe katkestanud endale uue eriala, astuvad järgmisel aastal uuesti õppima ning nende kõrgharidusõpingud ei katke, vaid jätkuvad ja jõuavad sageli ka lõpetamiseni. See on eriti oluline teadmispõhise majanduse arengu hoogustamiseks, milleks loob eeldused haridus- ja noorteprogrammi 2021-2024 indikaatori „Kolmanda taseme haridusega inimeste osakaal 30–34 aastaste hulgas“ täitmine. Indikaatori saavutustasemeks 2035. aastaks on seatud 50%. Seetõttu on väga oluline vähendada väljalangemist, eriti kõrghariduse 1. astmel.

Sellest tulenevalt on välja töötatud uus indikaator „Väljalangejate osakaal kõrghariduses 1. astme õpingute esimesel aastal“.

Indikaatori väärtus leitakse jagatisena:

1. astmele vastuvõetute arv, kes ei õppinud järgmise aasta 10. novembril edasi kõrghariduses / kõigi 1. astmele aasta jooksul vastuvõetute arv

Tabel 29. Väljalangejate osakaal aastatel 2011–2018 kõrghariduse 1. astmele vastuvõetutest

Aasta	1. aste
	Väljalangejate osakaal
2011	15.3%
2012	17.8%
2013	18.0%
2014	16.4%
2015	17.1%
2016	16.8%
2017	17.3%
2018	17.0%
Kokku	16.9%

Kasutatud kirjandus

Eesti elukestva õppe strateegia. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

<https://www.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf>

Leppik, M. (2018). Kutse- ja kõrghariduse lõpetanute edukus tööturul 2017. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

https://www.hm.ee/sites/default/files/edukus_tooturul_2019.pdf

Mattisen, H. (2015). Kas õpingute katkestamine on (tunnetatud) paratamatus? Õpetajate leht 11.12.2015.

<http://opleht.ee/2015/12/kas-opingute-katkestamine-on-tunnetatud-paratamatus/>

Riigikontroll (2019). Kõrgharidusreform ja tööjõuvajadused.

<https://www.riigikontroll.ee/Riigikontrollipublikatsioonid/Auditiaruanded/tabid/206/Audit/2489/AuditId/421/language/et-EE/Default.aspx>

Parri, Janne; Aas, Kadri (2006). National examination scores as predictors of university students' performance in Estonia. *Trames : Journal of the Humanities and Social Sciences*, 10 (3), 255–267.

Lisad

Lisa 1. Rahastamise allika grupp

Rahastamise allika grupp	Rahastamise allikas
Tasuta	Doktorant ei hüvita õppekulusid
	ESF Doktorikoolist rahastatav õppesse tagasipöördunud doktorant
	ESF programmist "DoRa" rahastatav õppekoht
	ESF programmist "TULE" rahastatav õppekoht
	Muu riigieelarveline õppekoht
	Riigieelarveline riikliku koolitustellimuse õppekoht
	riigieelarvest
	SF programmist „PRÕM“ rahastatav õppekoht: õpipoisiõpe
	Üliõpilane ei hüvita õppekulusid
	Üliõpilane ei hüvita õppekulusid: õpib täies mahus eestikeelsel õppekaval
	Üliõpilane ei hüvita õppekulusid: on alla 7-a lapse või puudega lapse vanem või eestkostja
	Üliõpilane ei hüvita õppekulusid: on keskmise, raske või sügava puudega
	Üliõpilane ei hüvita õppekulusid: tulemuslepingu erisused
	Üliõpilane ei hüvita õppekulusid: vabastatud muudel põhjustel
	Üliõpilane ei hüvita õppekulusid: õppeasutuse kehtestatud hüvitamise määr
	Üliõpilane ei hüvita õppekulusid: õppis välisriigi õppeasutuses
	Üliõpilaselt nõutakse õppekulude hüvitamist puuduolevate ainepunktide eest
Tasuline	Kooli omavahenditest tasuta
	Muu riigieelarveväline õppekoht
	Riigieelarveväline õppekoht - õppemaksust vabastatud
	Üliõpilaselt nõutakse õppekulude hüvitamist
	Üliõpilaselt nõutakse õppekulude hüvitamist tasulisel õppekohal

Lisa 2. Katkestamise põhjused

Katkestamise põhjus	Katkestamise põhjus grupp
Ebaväärikas käitumine	Muud põhjused
Muudel põhjustel	Muud põhjused
Omal soovil - muud põhjused	Muud põhjused
Omal soovil - perekondlikud põhjused	Muud põhjused
Omal soovil - tervislikud põhjused	Muud põhjused
Edasijõudmatus - muud põhjused	Ei tule õppega toime
Edasijõudmatus - osakoormuse nõude mittetäitmine	Ei tule õppega toime
Õppe lõpukuupäeva möödumine	Ei tule õppega toime
Õppevõlgnevused	Ei tule õppega toime
Halb majanduslik olukord (toimetulek)	Tööga seotud või majanduslikud põhjused
Omal soovil - majanduslikud põhjused	Tööga seotud või majanduslikud põhjused
Omal soovil - tööga seotud põhjused	Tööga seotud või majanduslikud põhjused
Omal soovil - Eestist lahkumise tõttu	Elukohavahetus
Omal soovil - riigisisene elukohavahetus	Elukohavahetus
Omal soovil - välismaale õppima suundumine	Elukohavahetus
Omal soovil - eriala sobimatus	Eriala sobimatus
Õpingute mittealustamine	Õpingutele mitteilmumine
Õppetööle mitteilmumine	Õpingutele mitteilmumine
Õppemaksu/õppeteenustasu mittetasumise tõttu	Õppemaksu tasumata jätmine
Õppeteenustasu tähtajaks tasumata jätmine	Õppemaksu tasumata jätmine